

श्री साईनाथ पसन्न.

श्री साईलीला

मासिक पुस्तक.

वर्ष ४ थे] पौष-माघ शके १८४८ [अंक ११ ते १२

न लिनीदृढ़गत जलमतिरलम् । तद्वत्तीवनमतिशय अपलम् ॥

क्षणमपि सउजनसंगतिरेका । भवति भवाणीव तरणे नौका ॥

श्री शंकराचार्य.

संपादकः—लक्ष्मण गणेश महाराज.

प्रकाशकः—रामचंद्र आत्माराम तर्का.

श्री साईलीला कचेरी ५ इनर रोड बांद्रे, वी. बी. रेल्वे.

अनुक्रमाणिका.

स्फुट विषय.	५०९-५४८
महाराजांचे अनुभव	५६३-५७८
श्री साईसच्चरित	७४३-७५८

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी टपाळ खर्चासह मनोआर्डीनें आगाठ रु. ३।=.^{व्ही}
पी. नें रु. ३॥ फुटकळ अंक ।=.^{मागील} अंकास शिल्डक असल्यास -॥-

शिरडी येथील शके १८४९ सालच्या रामनवमीच्या उत्सवाचा कार्यक्रम.

चै. शु. ८ (९-४-२७) शनिवार-उत्सवास आरंभ.

चै. शु. ९ (१०-४-२७) रविवार-ध्रीरामजन्मोत्सव संध्याकाळी
रथाची व निशाणाची मिरवणूक.

चै. शु. १० (११-४-२७) सौमवार-कीर्तन, कुरुत्या, दाढ़काम.

चै. शु. ११ (१२-४-२७) मंगळवार-कीर्तन, पालखीची मिरवणूक.

चै. शु. १२ (१३-४-२७) बुधवार-गोपालकाळा व तीर्थप्रसाद-
या उत्सवास श्री. पावलेगांवकर नरसिंह वाबा महाराज येणार
आहेत. तरी सद्भक्तांनी व भाविकांनी श्रींचे तीर्थप्रसादास आपल्या
मित्रमंडळांसह अवश्य येण्याचें करावें.

शिरडी संस्थानतफे
सकल संतांचा चरणरज
दांसगणु

शोचनीय मृत्यु

आम्हांस कळविण्यास वाईट वाटते कीं साईभक्तांच्या पूर्ण परिचयाचे ह. भ. प. सखाराम हरी ऊर्फ बापूसाहेब जोग हे साकोरी—उपासनी नगर-देशें ब्रह्मीभूत झाले. आम्ही ब्रह्मीभूत म्हणतों याचें कारण बापूसाहेबांना संन्यास देण्यांत आला होता. गेल्या ४।५ महिन्यापासून बापूसाहेब आजारीच होते. अंतकाळीं बापूसाहेबांचे वय ७० च्या आसपास असावे असा आमचा अदमास आहे.

बापूसाहेब जातीने चितपावन कोंकणस्थ ब्राह्मण होते. पुण्यांतीळ प्रसिद्ध सत्पुरुष ह. भ. प. विष्णुबोवा जोग हे बापूसाहेबांचे चुल्त पुतणे होते. यावरून या जोग घराण्याला सत्पुरुषांचा संस्कार वराच पूर्वी झालेला दिसतो. स्वतः बापूसाहेबांनाही शिरडीस येण्यापूर्वी सत्समागम झालेला होता. ठाणे जिल्हांत भिंवंडी, वाडे वगैरे ठिकाणी नौकरीवर असतांना कवाढ येथील साधु सखाराम महाराज, यांच्या संस्थानांत ते कांही दिवस जाऊन राहिले होते. पेन्शन घेतल्यावर कवाढास श्री सखाराम महाराजांचे संस्थानांत कायमचा राहण्याचा आपला विचार होता असे बापूसाहेब सांगत असत. शिरडीस साठेसाहेबांचे वाढथांत ते राहात असत व कित्येक वेळां त्यांना तेथें कांहीं उपसर्ग पोहोचला म्हणजे ते महाराजांकडे येऊन आम्हांला जाण्याची परवानगी द्या, आम्हीं कवाढास जाऊन राहतो असे गान्हाणे करीत. अर्थात महाराजांनी त्यांना शिरडीस ठेवून घेतलें होतें ते जाऊं देण्याकरितां थोडेंच होतें. “वाढा काय साठेसाहेबांच्या बापाचा आहे, मी दादांना (साठेसाहेबांचे सासरे जे त्याच वाढथांत राहात असत त्यांना) बोलेन, तुम्ही तेथें खुशाल राहा,” अश्वा गोड शब्दांनी महाराज त्यांची समजूत घालीत.

बापूसाहेब सरकारी नौकरीत सुपरव्हाईजरच्या हुद्यावर होते. १९०९ साली त्यांनी पेन्शन घेण्याच्या पूर्वीची (रिटायरिंग फर्ले) रजा घेतली व कुटुंबासह ते शिरडीस महाराजांच्या दर्शनाला आले. त्याच खेपेला दोघांना महाराजांनी कायमचे शिरडीस ठेवून घेतले. सामान सुमान आणण्याकरितां सुद्धां त्यांना शिरडीतून जाऊं दिले नाही. बापूसाहेबांना मूळवाळ नव्हते. कुटुंबांत दोघेच जण. सर्व संसार व्यवस्थित होऊन पेन्शन घेतल्यावर कोठेंती “ हरि हरि ” करीत कालक्षेप करावयाचा. अशावेळी महाराजांनी त्यांना ठेवून घेतले व त्यांचेही मन महाराजांच्या चरणी समरस होऊन त्यांनी शिरडीस कायमची वस्ति केली हे योग्यच झाले.

बापूसाहेबांची राहणी जुन्या पद्धतीची व शास्त्रोक्त गृहस्थाश्रमी-धर्माची होती. कर्मनिष्ठ व सत्वशील ब्राह्मणाचे ते एक उत्कृष्ट आदर्श होते. त्याचे कुटुंब सौ. ताई, ज्यांना महाराज “ आई ” या नांवानें संबोधित असत, त्या बापूसाहेबांना शोभेलशा त्यांच्या अर्धांगी होत्या. उत्कट भगवद्गुरु, पतिनिष्ठा, संसारांतील दाक्षिण्य हे त्यांचे विशिष्ट गुण होते. बापूसाहेब व सौ. ताई या जोडीकडे पाहिले म्हणजे कोणाच्याही मनांत उभयतांबदल सात्विक आदर वाटल्याशिवाय राहात नसे. दोघांची महाराजांचे ठिकाणी पूर्ण निष्ठ होती. त्यांचा बहुतेक काळ महाराजांचे सेवेत वेंचत असे. सौ. ताईची निष्ठ इतकी जाज्वल्य होती की, महाराजांनी देह ठेविल्यावर त्यांना अगदी चैन पडेनासें झाले. लवकरच त्या विरक्त झाल्या व पुढे भ्रमिष्ठ होऊन थोडयाच कालांत साईपदी लीन झाल्या.

बापूसाहेब श्री दत्तोपासक होते. पण ही त्यांची उपासना प्रामुख्यानेवाहेर दिसून येत नसे. त्यांच्या देवहान्यांत श्री दत्तात्रेयाप्रमाणे इतर देवांच्यांही मूर्ति होत्या. दत्तजयंतीला दत्ताच्या मूर्तिला कफनी अर्पण करण्याचा त्यांचा

नियम असे. शिरडीस आल्यावर एके साळी दत्तजयंतीला घरांतील मूर्तिप्रमाणे महाराजांनाहि एक कफनी समर्पण करावी अशी त्यांना इच्छा ज्ञाली. ज्याप्रमाणे महाराज वापरीत असत त्याच तन्हेची एक कफनी महाराजांच्या बाळा शिष्याकडून त्यांनी शिववून घेतली, व ती महाराजांना दत्तजयन्तीला अर्पण केली. महाराजांनी पूजेचा व कफनीचा स्वीकार केला व बापूसाहेबांना आपली एक कफनी उलट प्रसाद म्हणून दिली. ही कफनी पुढे बापूसाहेब संव्याकाळी महाराजांचे दर्शनाला जातेवेळी अंगांत घालीत असत. ही कफनी, वर उपर्युक्त डोक्याला शुभ्र रुमाल या वेषाला बापूसाहेब “दरबारी पोषाख” म्हणत व विशिष्टप्रसंगी ते हाच पोषाख करीत. एरव्हीं त्यांची पोषाखाची तन्हा अगदीच साधी असे. प्रथम ते कांही दिवस वस्त्रप्रावणांचा उपयोग कीत असत; परंतु पुढे त्यांनी त्या सर्वांचा त्याग केला व फक्त एक अंगवस्त्रच ते जवळ बाळगीत असत. थंडी असल्यास ते अंगावर पांघरावयाचे किंवा त्यालाच उवेकरितां धावळी जोडावयाची, एरव्हीं ब्रगलेखालून अंगावर व्यावयाचे. फक्त संव्याकाळी व चावडीच्या वेळी, वर निर्दिष्ट केलेला आपला “दरबारी पोषाख” ते अंगावर चढवीत.

स्वभावानें बापूसाहेब मूळचे वरेच तामसी वृत्तीचे होते. अधिकाराचे काम केलेले, त्यांत मजूरवर्गाशीं त्यांचा विशेष संबंध येत असे त्यामुळे स्वभाव वराच रागीट बनला होता. परंतु शिरडीस राहुं लागल्यापासून त्यांच्या वृत्तीत बदल होत होत त्यांची तामसी वृत्ति पार मावळली. दिसप्यांत जरी चापूसाहेब उग्र व रागीट दिसत तरी अंतःकरणाचे ते फार कोमळ व सदय होते. त्यांचे सर्वांस सर्वांशीं पटत नसे. रिकाम्या पाटीलक्या करणे. त्यांच्या स्वभावाला आवडत नसे. आपण बरें की आपलें कान बरें हीच वृत्ति त्यांची नेहमी असे. महाराजांकडे सुद्धां ठाराविक वेळां शिवाय बोलावणे आले तरच

ते जात असत. ज्या वेळचे काम त्यावेळी करणे हा एकी त्याचा विशिष्ट गुण होता. बेताबाती खर्च करून पण व्यवस्थितपणे राहावयाचे हा कोंकणस्थांतील गुण बापूसाहेबांचे राहणीत दृष्टोत्पत्तीस येत असे. साहजिकच अशा रीतीने द्रव्य संचय होतो. परंतु हा द्रव्य लोभही महाराजांनी बापूसाहेबांच्या मनांतून काढून टाकला. शिलंकेत असलेले सर्व रूपये महाराज दक्षिणेच्या रूपाने मागून घेऊ लागले, तेव्हां पुढे बापूसाहेब आपण होऊनच पेन्शनांतील शिलुक राहिलेले सर्व पैसे महाराजांना देऊ लागले. कोपरगांवाहून पेन्शन आणले की प्रथम गांवांतील सर्व देणे देऊन टाकून राहिलेले पैसे महाराजांपुढे नेऊन ठेवावयाचे व दर्शन घेऊन घरी येऊन कंपडे उत्तरावयाचे हा त्याचा ऋम असे. कित्येक वेळां महाराज त्या पैशाचा स्वीकार करीत व कित्येक वेळा “बापूसाब हे तुमच्या जवळच ठेवा” म्हणून सांगत व बापूसाहेब आज्ञा होईल त्या प्रमाणे करीत. परंतु जरी पैसे घरी आणिले तरी ती महाराजांची ठेव अपल्याजवळ आहे ही भावना त्याचे मनांत असे. पुष्कळ वेळां महाराज आपले पैसे बापूसाहेबांजवळ ठेवण्याकरितां देत असत. महाराजांचा स्वभाव विनोदी असे. कित्येक प्रसंगी त्यांनी बापूसाहेबांजवळ ठेवण्याकरितां जर १०० रूपये दिले तर ४ दिवसानी त्यांचेकडे १२५ रूपये मागावे व मी तुमच्या जवळ १२५ रूपयेच दिले होते असें थडूने म्हणावे. दोन चार वेळां असें झाले तेव्हां बापूसाहेबांनी महाराजांना एकदा सांगितले की, “बाबा ही तुमची पैशाची भानगड मला नको. तुम्ही आपले दुसरे कोणापाशी ठेवायला देत जा” तेव्हां महाराज म्हणाले, “बापुसाब असे रागावू नका. मी चुकलो असेन. शंभरच रूपये दिले बरे. ठेवा आतां ते.” एकदा कोणी भक्ताने महाराजांना एक गिनी दक्षिणा दिली. महाराजांनी ती बापूसाहेबांचे हातांत ठेवून हें काय आहे म्हणून विचारले. बापूसाहेबांनी ती

गिरी आहे व तिचे १५ रुपये मिळतात म्हणून सांगितले. महाराज म्हणाले, “तिची किमत ३० रुपये येते. बापूसाहेब म्हणत १५ येते. महाराज म्हणाले ३० रुपये येतात. तुम्ही ही ठेऊन आम्हांला तीस रुपये द्या. असा विनोद कित्येक प्रसंगी महाराज बापूसाहेबांपाशी करीत असत.

महाराजांची विशिष्ट कामगिरी बापूसाहेबांकडे असे ती आरतीची आरती प्रथम सुरु झाली ती ह. भ. प. *मेघाच्या हातून. सन १९१२ साली मेघाचे मृत्युनंतर महाराजांची आरती धरण्याचा मान बापूसाहेबांना मिळाला व महाराजांनी देहविसर्जन केल्यावर २--३ वर्षांनी बापूसाहेब संकोरीस राहाण्यास गेले तेथपर्यंत तो त्यांचेकडेच होता. त्यांची ती भव्य गौर काय यष्टि, रुबाबदार मुद्रा; ब्रह्मनिष्ठेचे तेज व पीतांवर परिधान करून सोवळ्याने करीत असलेली महाराजांची आरती या सर्व आठवणी त्यांचे नांव ऐकल्यावर प्रत्येकाचे मनांत जागृत होतील. महाराजांच्या ऐश्वर्याला शोभतील असे महाराजांच्या दसवारांतील बापूसाहेब एक प्रमुख सेवेकरी होते. ह. भ. प. मेघाचे काळांत ज्याप्रमाणे दिवसा महाराजांची आरती मशीदीत होत असे तशी रात्रीची आरती साठेसाहेबांचे वाड्यांत मेघाने ठेविलेल्या महाराजांच्या मोठ्या तसविरीची होत असे. या दोन्ही आरत्या मेघाच करीत असे व दिवसाप्रमाणे रात्रीच्या आरतीला ही सर्व भक्तिमंडळी जमत असत. मेघा वारल्यानंतर जशी मशीदीतील आरती बापूसाहेबांकडे आली तशीच रात्रीची तसविरीची आरतीही त्यांचेकडेच ओली व कांही काळ-पर्यंत ही संध्याकाळची आरतीही थाटांत होत असे. पुढे काकासाहेबांचा वाढा बांवला त्यांत तसविरीची स्थापना झाली व तेथेही एक आरती संध्याकाळी होऊ लागली. त्यामुळे मंडळी दुभागली. तरी पण साठेसाहेबांच्या

* हा एक शिवभक्त मारवाडी ब्राह्मण असे. याची कांही हकीकत पूर्वी श्री साई-बीजेंत येऊन गेलेली आहे.

वाड्यांतील आरतीला बरेच भक्त जमत असत. नंतर तसविरीसमोर उपासनी महाराजांच्या नेतृत्वाखाली, महाराजांच्या पादुकांची स्थापना लिंबाचे* वृक्षाखालीं झाली. एकाच वाड्यांत हें दुसरें देवस्थान झालें. याचें चालकत्व मुंबईकडील भाई नांवाचे एक गृहस्थ शिरडीस त्यावेळी राहात असत. त्यांच्या मंडळीकडे होतें. या मंडळीत दीक्षित नांवाचे एक तरुण भिक्षुक असत. (हे हृषीं साकोरीस असतात) त्यांचेकडे पादुकांची पूजाअर्चा सौंपविली होती. पादुकांची संध्याकाळची आरती दुसऱ्या आरती प्रमाणे किंवद्दुना जास्तीच थाटानें होऊं लागली. व त्या वरोवर मेघाच्या तसविरीच्या आरतीचे मान कमी पडू लागले. त्याची अगाऊ सूचना महाराजांनी एकदां मोठ्या गमतीनें दिली. दोन प्रहरीं बापूसाहेब महाराजांजवळ असतांना वरील दीक्षित तेथें गेले. त्यावेळी दीक्षितांकडे बोटानें दाखवून महाराज प्रस्तुत लेखकाला म्हणाले “ हा पाहिलास का ज्वान. तो म्हणतो बापूसाहेबांबरोवर मी कुस्ती खेळून बापूसाहेबाला पाढणार. नव्या दमाचा जवान गडी आहे पाडील खरा ” अर्थात हें एक रूपक होतें व त्यांत सूचविल्याप्रमाणे पुढे दीक्षितांनी आरतीत बापूसाहेबांना खरोखरचे चीत केलें. बापूसाहेबांनी मात्र कधीं एकटयानेच अथवा कधीं एखाद दुसऱ्या मनुष्यासमवेत आपली आरती शेवटपर्यंत चालू ठेविली होती. पादुकांचे देवस्थान पुढे चांगले भरभराटीला आले होतें. त्रिकाळ पूजाअर्चा, दर गुरुवारी भजन, वार्षिक उत्सव वगैरे थाटानें होत असे. परंतु पुढे दक्षिणाभिक्षा--संस्थेच्या अमदानीत हेंही बंद पडलें; कारण त्यांसंस्थेच्या चालकांनी कांहीं मतभेद झाल्यामुळे, या मंडळीना वाढाच बंद केला. शिरडीस होणाऱ्या सर्व गोष्टी महाराजांच्या इच्छेनें होत असत व हृषीही होतात. त्यांतलाच हा प्रकार झाला. महाराज कित्येकवेळां आगाऊ सूचना करी देत असत त्याचें हें एक प्रत्यंतर ओघानें आले म्हणून येथें नमूद केले आहे.

* पूर्वी एकेकाळी महाराज या लिंबाखाली बसत असत. जातीचा कडुलिंब असून याची पाने कडू लागत नाहीत.

कोणाच्या धार्मिक कल्पनेते किंवा उपासनेते फेरबदल करावयाचा नाही, परंतु ज्याला त्याला आपआपल्या कल्पनेप्रमाणे धार्मिक बाबतीत वागू द्यावयाचे व त्याची असेल तीच उपासना दृढ करवावयाची, हा जो एक महाराजांचा विशेष होता, त्याचे प्रत्यंतर बापूसाहेबांचे बाबतीत दिसून येत असे. बापूसाहेबांप्रमाणे महाराजांचे इतर कांहीं एकनिष्ठभक्त असत. त्यापैकी कित्येकांना महाराज आपल्या पंक्तीला भोजनास बसवीत असत. ही मडळी सोंवळेन बाळगणारी अशी असत; परंतु बापूसाहेबांना मात्र महाराजांनी आपल्या पंक्तीला केव्हांच घेतलें नाही. इतकेंच नव्हे तर प्रसादरूपानें सुदां कधीहि अन्नांश असलेला पदार्थ त्यांना दिला नाही. बापूसाहेब कर्मठ ब्राह्मण होते. त्यांचे सोंवळे बरेच असे त्यांच्या या वृत्तीला महाराजही उत्तेजन देत असत. उलटपक्षी जी ब्राह्मण मंडळी कर्मठपणानें न वागतां सोंवळ्या ओवळ्याचा निर्बंध मानीत नसत अशांना महाराज भोजनास आपल्या पंक्तीला घेऊन त्यांव्या त्या प्रवृत्तीला उत्तेजनच देत असत. अंतर्यामी जर सद्वृत्तीचा विकास होऊन प्रगति होत असेल तर या बाब्या साधनांना महाराज महत्व देत नसत. परंतु जो बाब्या साधनांना महत्व देईल त्याच्या आडही येत नसत. मात्र या दोन्ही तऱ्हेची मंडळी फारच थोडी होती, हें लक्षांत ठेवलें पाहिजें. बापूसाहेबांना निलेंप प्रसाद महाराज इतका चारीत की कित्येक वेळां त्यांची कीव येत असे. बापूसाहेब आरतीला येत ती वेळ इतर भक्तमंडळीची पूजेची असे. नित्य नवी मंडळी दर्शनास येत व त्यांनी आणलेल्या पेढें, बर्फी, फळफळावळ वगैरेचा ढीग त्यावेळी महाराजांपुढे पडलेला असे. महाराज स्वतः क्वचित त्यांतील कांहीं घेत असत. परंतु भक्तमंडळीत ते सर्व वाटून टाकीत. अशावेळी बापूसाहेबांवर एकदम ५।१० अंब्रे खाण्याचा किंवा अर्धा अर्धा शेरे पेढे अथवा बर्फी खाण्याचा प्रसंग येई. बापूसाहेब आले की महाराज त्यांना हांका मारीत, व त्यांच्या हातावर पुष्करळी बर्फी किंवा पेढे ठेवीतव “बापूसाबे

खाऊन था ” महणून सांगत. आंबे आपल्या हातानें मऊ करून “ खाऊन था ” महणून बापूसाहेबांचे हातावर ठेवीत. अर्थात बापूसाहेबांना या सर्व वस्तु आज्ञेपमाणें कशातरी पोटांत रिचवण्यास लागत. सारांश कांही निवडक भक्तांना महाराज आपल्या पंक्तीला घेऊन सुग्रास भोजन घालीत, तर बापू-साहेबांसारख्या सौंवळ्या भक्तांला त्यांला चालतील असे पदार्थ पोटमर घालीत.

शिरडीतील बापूसाहेबांचा नित्यक्रम त्यांच्या वृत्तीला साजेल असाच असे. उन्हाळा असो, पावसाळा असो, किंवा थंडी असो. सर्व ऋतूंत दोघें नवरात्रायको पहाटें तीन वाजतां उठून काकासाहेब दीक्षितांच्या वाड्याचे मार्गे असलेल्या विहिरीवर स्नानास जात असत. त्यावेळी याच विहिरीवर सर्वांचा बापर असे. नंतर घरी येऊन रोजची संध्या, पूजा, अर्चा वगैरे करून कांकड-आरतीचे दिवशी क्राकड्याळा जात असत. कांकडभारती बापूसाहेबच करीत असत, कांकड्याळा इतर मंडळी एखादे वेळी उशीरां येत. परंतु बापूसाहेब आरतीचे साहित्य घेऊन वेळेवर हजर नाहीत असें कधीही झाले नाही. कांकड्याळून परत आल्यावर राहिलेले ब्रह्मकर्म संपवून ते महाराजांकडे न्यांची न्याहरी संपण्याचे सुमारास जात असत. महाराजांवरोवर लेंडीवर जाऊन तेयें भगवद्गीतेचा पाठ करीत. महाराज परत आल्यावर आरतीची वेळ होई-पर्यंत बापूसाहेबांचा ज्ञानेश्वरी वाचण्याचा प्रवात असे. या वेळांत कित्येक मंडळीना महाराज दक्षिणा आणण्याचे निमित्तानें पण खरोखरी ज्ञानेश्वरी-श्रवणाकरितां बापूसाहेबांकडे पाठवीत. आरतीची घंटा ज्ञाल्यावर, बापूसाहेब ज्ञानेश्वरी आटोपून आरतीच्या तथारीनें मशिदीत जात व महाराजांची पूजा करून सर्व भक्तमंडळासमवेत ते महाराजांची आरती करीत. आरती ज्ञाल्यावर नैवेद्य काढण्याचा महोराजांचा प्रवात होता. त्यांत बापूसाहेब त्यांना मदत करीत असत. नैवेद्यापैकी कांहीं ताटें महाराज बापूसाहेबांकरवीं दोन तीन छिकाणीं पोहोचवीत. नंतर सर्वांना उदी देऊन महाराज घरोवर जेवायला जा-

महणून निरोप देते असत. त्यावेळी शेवटी उदी देऊन वापूसाहेबांनी घरी पाठवीत तेव्हां ते अतिथि समवेत भोजन करीत. दर्शनास आलेल्या मंडळीत कोणी कर्मठ ब्राह्मण असतील त्यांना महाराज प्रायः वापूसाहेबांकडे भोजनास पाठवीत. त्यामुळे वापूसाहेबांचे पंक्तीला नेहमी दोनचार तरी अतिथि असत.

तिसऱ्या प्रहरी एकनाथी भागवत वाचण्याचा वापूसाहेबांचा प्रवात असे. याहीवेळी महाराज कित्येक भक्त मंडळीना, दक्षिणेच्या निमित्ताने किंवा पोथी ऐकण्या करितांच, वापूसाहेबांकडे पाठवीत असत. शिरडीस येणार मंडळी बहुतेक मुमुक्षु जनांपैकी असे. त्यांतील कित्येकांच्या मनांत निरनिराळ्या धार्मिक शंका आशंका असत त्यांचे निरसन पोर्यात निघालेल्या विषयापासून झालें असें ते सांगत असत. या प्रमाणे वापूसाहेबांकडे पाठवून आपल्या शंकांचे समाधान महाराजांनी ते केले अशी त्यांची भावना होई. पोर्यां झाल्यावर वापूसाहेब पुन्हां महाराजांकडे जात ते संध्याकाळी फेरी झाल्यावर परत चिन्हाडी येत. या वेळेला वापूसाहेब आपला दरबारी पोषाख करीत रात्री चावडी असल्यास दरबारी पोषाखांत ते मशीदीत जात व मिरवणुकीत महाराजांवर छत्र धरीत. महाराज चावडीत स्थित झाल्यावर वापूसाहेब पोषाख बदलून तेथें शेजारती करीत हा त्यांचा नित्यक्रम ते शिरडीस असेपर्यंत अखंड चालला. फक्त पेन्शन आणण्याकरितां कोपरगांवी जात त्या दिवशी पोर्यां खंड पडत असे.

महाराजांनी आपला देह दोन प्रहरच्या आरती नंतर मशीदीत सोडल व दुसरे दिवशी संध्याकाळी संमाधि देईपर्यंत त्यांचा देह तेथेच होता. दुस दिवशी शिरडीतील लक्ष्मण भट कुळकणी यांचे स्वप्नांत महाराजांनी येऊ सांगितलें की, “निजलास काय ऊठ माझी आरती कर वापूसाहेब आ माझी काकड आरती करीत नाही. त्याला वाटले मी मेलो; पण त्याला सांगी मशीदीतांच आहे,” लक्ष्मण मामा लगेच जागे हाऊन स्नान केले

पूजासाहित्य घेऊन मशीदीत त्यांनी महाराजांचे देहाची काकड आरती केली. या दृष्टांतामुळे दोन प्रहरच्या नित्य आरतीचा प्रश्न राहिला नाही. नेहमी प्रमाणे महाराजांच्या स्थूल देहाची मशीदीत पूजा व आरती बापूसाहेबांनी केली. पूजा झाल्यावर नित्याप्रमाणे बापूसाहेबांनी महाराजांचे हातावर दक्षिणा ठेवली. देह निर्जीव असल्यामुळे दक्षिणा हातांत रहावी म्हणून बापूसाहेबांनी महाराजांची बोटें बळविली : व चमत्कार असा कीं जरी महाराजांनी देह सोडून २१ कलाक झाले होते तरी त्यांची बोटें ताठलीं नव्हती बापूसाहेबांनी दक्षिणा देऊन मूठ मिठली ती तशीच राहिली. सायंकाळी देह समाधीत ठेवला व तेहांपासून त्रिकाळ आरती समाधिमंदिरांत होऊं लागली.

महाराजांनी देह ठेवल्यावर बापूसाहेबांचे वैभवालाही उतरती कळा लागली. कुटुंबानें महाराजांबद्दल हाय घेतली व लौकरच त्यांत त्यांचा अंत झाला. बापूसाहेबांप्रमाणे शिरडीसच राहिलेले, बाळासाहेब भाटे, श्रीमंत बापूसाहेब बुड्डी, नानासाहेब निमोणकर यांनी ही आपली इहलोकींची यात्रा संपविली. बापूसाहेबांचा स्वभावच असू होता कीं त्यांचे वाटेल त्यापाशी पृष्ठ नसे. एकटे पडल्यामुळे बापूसाहेबांना शिरडीत करमेनासें झालें. पुढे पुढे तर त्रिकाळ आरतीच्या वेळां शिवाय ते वाहेर पडेनासे झाले व कोणाशी फारसें बोलतही नसत. त्यांचे मन साकोरीस उपासनी महाराजांकडे ओढ घेऊं लागले. व शेवटी ते कायमचे साकोरीला गेले. तेथें त्यांचे मन रमले असेल परंतु शिरडीतील त्यांचा नूरीसाकोरीस त्यांच्या मुद्रेवर दिसला नाही.

महाराजांनी देह ठेविल्यावर त्यांचे संबंधीं कांहीं धार्मिक समारंभ श्रीक्षेत्र काशी येथें करण्याचा उपक्रम उपासनीमहाराजांनी केला. त्या कामांत बापूसाहेबांनी पुढाकार घेतला होता. स्वतःच्या पदरचे एक हजार रुपये काढून भक्तमंडळीकडून वर्गणीच्या रूपान त्यांनी बरीच मोठी रक्कम त्या समारंभाकरतां गोळा केली होती. याच प्रसंगी बापूसाहेबांचा उपासनीमहाराजांशी जिब्हाळ्याचा संबंध जडला असावा असें वाटते. कारण

याच बापूसाहेबांनी एकेकाळी उपासनीबाबाना घोतरानें बांधून शिर्डीं येथील खंडोबाचे देवळांतून श्रीसाईमहाराजांपुढे मशिदीत खेंचित आणले होते. शिर्डीं गांवांत कांही काळ राहिल्यावर उपासनीबाबाना गांबाबाहेरील खंडोबाचे देवळांत जाऊन राहण्याजी महाराजांनी केली. व त्या प्रमाणे ते खंडोबाचे देवळांत एकटेच राहात असत. याप्रमाणे एकांतांत २-२॥ वर्षे त्यांनी तेयें काढली त्यावेळी त्यांनी उग्र तपश्चर्या केली यांत शंका नाही व त्याचेच फळ हृली त्यांना मिळत आहे. शेवटी शेवटी तर ते उन्माद वृत्तीतच असत. अशावेळी बापूसाहेबांना कांही कारणानें त्यांचेकडे खंडोबाचे देवळांत जाण्याचा प्रसंग आला. उपासनी महाराज आपल्या उन्माद वृत्तीतच होते. त्यांनी बापूसाहेबांना दुरुत्तरे केली व अंगावर एक दगड फेंकला. बापू-साहेब कांही कमी नव्हते. त्यांची तामसीवृत्ति लगेच जागृत होऊन त्यानीही तोडीस तोड दिली. व वर लिहिल्याप्रमाणे उपासनी महाराजांना बांधून खेंचित मशिदीत आणले व महाराजांपुढे उभे करून आपले गान्हाणे सांगितले. उपासनी महाराज मात्र मूक वृत्तीनें हा सर्व वेळ खाली मान घालून स्तन्ध उभे होते. अर्थात हा सर्व खेळ महाराजांचाच होता. त्यांनी बापूसाहेबांकडून उपासनी बाबांना वंधमुक्त करविले व असे वेडेचाळे करू नयेत अशाताकीद देऊन परत त्यांना खंडोबाचे देवळांत पाठविले; बापूसाहेबांचीही समजूत घातली. ही घडलेली हकीगत व बापूसाहेबांचे शेवटी साकोरीस उपासनी महाराजांकडे जाऊन राहाणे या दोन गोष्टी सकृतदर्शनीं विसंगत दिसतात पण त्या तशा नाहीत. जो प्रकार झाला तो महाराजांचेच इच्छेने झाला. दोघावरही महाराजांची कृपा असल्यामुळे उभयतांचे मनांत अढी राहणे शक्य नाही. दोघेंही महाराजांचे एकनिष्ठ भक्त. त्यांचे गुरुवंधुत्वाचे नाते. श्री साईनाथ महाराज हे दोघांचेही घ्येय व उपास्यदैवत. तेव्हां दोघांनी महाराजांनी देहविसर्जन केल्यावर एकत्र काळक्रमण करणे यांत विसंगतपणा कोठे राहिला?

एकंदरीत बापूसाहेबांनी आपल्या आयुष्यांतील शेवटचा काळ सत्कारणी लावला व त्याप्रमाणे महाराजांनी त्यांना आपल्या पायाजवळ आणवून योग्य स्थान दिलेंच असेल. काकासाहेब दीक्षितांचे देहावसान झाल्यावर एका साई भक्ताला झालेला दृष्टांत त्यांनी आम्हांडा कळविला होता. त्याची संगति बापूसाहेबांच्या मृत्यूशी लागते असें वाटते म्हणून वाचकांचे माहिती करितां तो देणे अप्रयोजक होणार नाही. दृष्टांत येणेप्रमाणे होता. महाराजांचा दरबार भरला होता. मध्यस्थानी उच्चासनावर महाराज विराजमान झाले होते. दरबारांत बरीच मंडळी होती. त्यांत महाराजांचे निवनानंतर मृत्यु पावलेली नानासाहेब चांदोरकर, निमोणकर. म्हाळसापति, बापूसाहेब बुटी, बाळासाहेब भाटे वगैरे ओळखींची मंडळी होती. एका आसनावर काकासाहेब आपल्या नेहमीच्या पोषाखांत डोळे मिटून ध्यानस्थ बसले होते. व त्यांचे शेजारी एकच आसन रिकामें होतें. हा सर्व थाट पाहून दृष्टांत झालेल्या भक्तानें महाराजांना विचारले की, “ बाबा, ही सर्व मंडळी ढीळे उघडे ठेऊन बसली आहेत पण एकट्या काकासाहेबांचेच डोळे कां मिटलेले आहेत व त्यांच्या शेजारी फक्त एकच आसन सर्व दरबारांत मोकळे कां आहे ? ” महाराजांनी उत्तर दिले की ‘काका आतांच आला आहे व तो सहा महिने असाऱ्या डोळे मिटून बसेल. आणि त्या ६ महिन्यांत माझा आणखी एक भाऊ येथे येईल तो त्या रिकाम्या आसनावर बसेल. काकासाहेबांचे मृत्युनंतर सहा महिने पुरे होण्याचे थोडे आधीच बापूसाहेब ब्रह्मीभूत झाले. तेव्हां दृष्टांता प्रमाणे दरबारांतील रिकाम्या आसनावर बापूसाहेब महाराजांसनिध जाऊन बसले असे अनुमान काढल्यास वावगें होणार नाहीं.

महाराजांचे अंतकाळी त्यांचे वापरण्यांत असलेली चिलीम व सठका महाराजांचे सानिध्यांतील सेवेकरी माधव याने बापूसाहेबांचे स्वाधीन केला. या दोन्ही वस्तू बापूसाहेबांनी नित्य पूजेस ठेविल्या होत्या व जातांना साकोरीस बरोबर नेल्या. साईभक्तांचे दृष्टीनें या दोन्ही वस्तू फार महत्वाच्या

आहेत व त्या शिरडी संस्थानांत जतल करून ठेविल्या पाहिजेत. शिरडी संस्थानच्या दूस्तीनी त्या परत आणून संस्थानांत ठेवाव्या अशी आमची त्यांना सूचना आहे.

१४ वर्षाचें असून मोळगलाईत त्यांचा लौकिक साधू असा फार मोठा आहे. श्री. शंकराप्रमाणे त्यांचे अंगावर नेहमी सर्प खेढत असतात. अशा सत्पुरुषाच्या दर्शनाचा श्री साई भक्तांनी लाभ घ्यावा अशी ह. भ. प. दासगणु बुवांची फार इच्छा आहे. तेव्हां रामनवमीच्या उत्सवाला शिरडीस येऊन उत्सव साजरा करावा व अनायासे प्राप्त होणाऱ्यांच्या सत्पुरुजाच्या दिर्शनाची संधी वांया घालवू नये अशी आमची श्री साईभक्तांना यांची विनंती आहे. सालावांद प्रमाणे श्री रामनवमीचा उत्सव त्रैत्र शुद्ध उमी पासून सुरु होईछ. श्री साईभक्तमंडळांपैकी एकी पूर्वी आपल्या व्यवस्थापक मंडळांचे सभासद असलेले हरद्याचे या. रा. कृष्णराव उर्फ छोटु भव्या परुळकर यांना सरकारने “रावसाहेब” ही पदवी दिली. याबदल आम्ही त्यांचे अभिनंदन करतो. रावसाहेब परुळकर हरद्यास फर्स्ट क्लास ऑनररी मॅजिस्ट्रेट आहेत. गेल्या किंत्येक वर्षांपासून ते शिरडीस येत असतात, व महाराजांचे ठिकाणी त्यांची भद्रल निघाली आहेत.

श्रीसाईलीलेच्या वाचकांस विनंती

श्रीसाईलीलेचे असे पुष्कळ ग्राहक आहेत की त्यांची नावे श्री शिर्डी संस्थानचे भक्तमंडळाचे यादीत दाखल नाहीत. विशेष आश्वर्याची गोष्ट ही की त्यांतील पुष्कळ गृहस्थ श्रीसाईबाबा देहवारी असतां वेळोवेळा मोठ्या प्रेमानें त्यांच्या दर्शनास शिर्डीसही येत असत. इतकेंच नाही तर त्यांच्यापैकी कांहीं श्रीसाईबाबांच्या देहावसानानंतर अजूनही शिर्डीस होणारे त्यांचे उत्सवास मोठ्या आवडीनें व भक्तीनें येत असतात. कांहीं ना कांहीं निमित्तानें लहान मोठी वर्गणी पाठ्यून त्या उत्सवांत भागही घेत असतात. पण भक्तमंडळांत त्यांचीं नावे नाहीत. त्यावृत्त आपली नावे या मंडळांत दाखल नसावीत असेंच सर्वांग बाटून असेल असें खात्रीनें म्हणतां येणार नाही. यांपैकी किंयेक असेही असलील कीं त्यांचे गुरु खुद श्रीसाईबाबा नसून त्यांचेच सारखे आणखीही नावेपि असलील: शिर्डीच्या भक्तमंडळांत आपली नावे कशाला असें त्यांनी म्हुऱ्यास चालेले पण असे जे नसलील व ज्यांचा श्रीसाई हे आपले गुरु म्हणून त्यांकडे मनोभावानें ओढा असेल अशांची नावे भक्तमंडळांत पडल्यानें त्या नात्यानें शिर्डीच्या श्री साईबाबांच्या संस्थेशी त्यांचा कायमचा संबंध जुळून ते त्या संस्थेचे घटक होतील व तसें झालें म्हणजे या संस्थेच्या व्यवस्थेमध्ये सहजच त्यांनाही भाग घेतां येऊन या संस्थेच्या कार्यकारी मंडळास, आपलें कार्य अहे त्यापेक्षां उत्कृष्टरीतीनें होण्यास त्यांची सहाय्यामसलत घेण्याचा लाभ मिळेल.

श्रीसाईलीलेच्या शके १८४५ च्या वैशाखच्या अंकत श्रीशिर्डी संस्थानच्या व्यवस्थेची डिस्ट्रिक्ट कोर्टीनें मंजूर केलेली स्कीम छापली आहे. ५ स्ट्रटी १ चेबरमन, १ खजीनदार, १ सेक्रेटरी, १ मदतनीस सेक्रेटरी व १ मदतनीस खजीनदार व शिवाय कांहीं समासद मिळून एकंदर १५ अन्नामीचे कार्यकारी

प्रडळ घरलेले आहे. त्यांची दृष्टीखेची जकळून वाकीच्या सर्व सभासदांची दर
तीन वर्षांस नवीन निवडणूक होत असते.

जे लोक भक्तमंडळाचे सभासद होण्याबद्दल आपली इच्छा प्रदर्शित करतील
व संस्थानचे खर्चाकरिता वर्षास निधान (५) पांच रुपये तरी देण्यास कबूल
होतील त्यांचा या भक्तमंडळांत समावेश केला जातो.

वर निर्दिष्ट कैलेल्या स्क्रीमचे १० वे नियमाप्रमाणे भक्तमंडळ स्थापन
करण्याकरिता व त्यामंडळाचे व शिर्डी संस्थान कमिटीच्या सभा भरविष्याचे
संबंधाने झालेले नियम श्रीसाईंचीलेंत छापलेले आहेतच; तरी ते अवलोकनांत
येऊन आपली नवीन दाखल होण्यासाठी : ज्यांचेकडून वर्षास निधान ५ रु०
वर्गणी येईल त्यांची नवीन भक्तमंडळातां दाखल करून तसें केल्याबद्दल त्यांना
फळविलें जाईल व जेबहा जेबहा या कमिटीच्या व्यवस्थेसंबंधाने भक्तमंडळाच्या
सभा भरतील तेबहा तेबहा त्यांना निमंत्रणे केली जातील.

— संपादक

श्रीसंस्थान शिर्डी शके १८४८ चे गुरुपौणिमेच्या उत्सवाचा दिशेबा

जमा.

- १५५८॥ श्रीसमर्थचे पेटीत उत्सवाचे दिवसांत पडलेली रक्कम.
३३६॥१ श्री. केशवराव गोपाळराव बुटी व बंधु यांची रक्कम.
२२९८॥ किं कोळ वर्गणी.
२०६८॥ मंबईखाते व शिर्डीखाते जमा.

तपशील

- २५ रा. रामराव सदानंद रावटे.
श्रीचे अंगावर गलेफ करून घालप्यासाठी व बाकी उरलेली रक्कम कायम-
कंटात जमा होण्यासाठी.
२ रा. बाबाजी आनंदराव
मोहिले वस्ती पालघर.
१ रा. शंकर आर. कानजी.
३ रा. मोरेश्वर विष्णु जोशी
उंबरगांव.
२ रा. नारायण बालाजी
राणे, राई.
१० मि. एच. सी कुपर, मंबई.
५ रा. दिनकर मोरेश्वर पाट-
कर, ठाणे.
५ श्री. सुलोचनाबाई वांकडे,
वांद्रे.
२ रा. नारायण गणेश वागळे
वांद्रे.
२ रा. आनंदराव पर्शराम
डोळस, कांदिवली.

नावं

- ५२९ भोजन खर्च ५८। गहूं मण ८५
७१॥३॥ तांदुळ मण ८३
१५॥ डाळ तुरीची पायली १४
२॥ डाळ हरभन्याची पायली २
४॥२ रवा शेर ६१६
६॥२ बेसन शेर ६१६
९४ तूप
५२८॥३॥ गूळ मण ८२८२
३८॥१॥ साखन्या ८२॥७
१५ पत्रावली १५००
२॥ द्रोण १०००
१३॥३॥ गोडे तेल डवा १
१९॥१-॥३॥ दूध, दही
८॥१-॥ शाकभाजी
४६।-१ किरकोळ सामान.
४० आचान्याचा पगार
३२॥१ सामान तयारी
बहल मजुरी
५॥२ सामान आणणे
गाडीभाडे.
—
५२९
२१ बँड राहाते येथील
६॥ आवाजाची दार

जमा

५ रा. दाजी विहळ सांबारे,
पारले.

५ रा. जनार्दन धोडदेव
करंदीकर.

५ रा. सत्यवान रामचंद्र
मयेकर, वांद्रे.

५ श्री: शांताबाई ब्रह्मांडकर
मुंबई.

५ श्री: बाल्कृष्ण भिकाजी
शाहपूर.

२ रा. मंगेश मोरेश्वर पाट,
कर, शाहपूर

५ रा. बाल्कृष्ण विश्वनाथ
देव, कुर्ला,

५ श्री. पार्वतीबाई ओझर-
कर, कर, कर आजताई देव-

ठाणे. ५ रा. राजीवासुदेव रामचंद्र
ओल्प, ठाणे.

६ रा. लक्ष्मण दामोदर ठाकूर
सांताकुम्ह.

३ गुरुपौर्णिमा शके १८४७
३ " " १८४८

—

६ रा. खंडेराव माघवराव
जयकर, मुंबई.

१ रा. कृष्णजगेश्वर भीम
मोहपे, जि. नागपूर.

नांवे

१५ रा. गोपाळराव हरिदास किर्तनकार
यांस इनाम

३०६ सस्थानचे सामान खर्च झालेस्या
बिलाची रक्कम.

२ रा. रा. बाल्कृष्ण याचे
मनीआर्डरचे कुपनांत लि-

हिल्यावरून पेटीत दक्षिणा.
माघवराव गंगाधर
मनीआर्डरचे कुपनांत लिहिल्या-
वरून पेटीत दक्षिणा.

२ एक हजार लेवलची किंमत
फुलाची चादर भव्यासाहे-
बांकरिते.

१५ त्याचे सांगप्यावरून कमा-
लाचार द्यागालाई लखानी नहार.

६१३ पोस्टेज खर्च.
३२ आमंत्रण कार्डी-
साठी तिकिटे.

३५ प्रसाद पाठ-
विष्यास तिकिटे.

२५ रा. मुंबई पोस्टेज
खर्च.

२५ रा. रामराव सदानंद
रावटे याचे खर्चाचा तपशील

१८ गलेफास कापड
भाजाकांड.

७८ फीट

जमा

नांवे

२ रा. चिंतामण आर. सात-
घरे, वांद्रे.

१ रा. डी. जी. देशमुख,
मुंबई.

२ रा. जी. डब्ल्यू. देसाई.
१। रावसाहेब डी. ब्ही. पर-
वकर, विराट.

२ रा. वामन नारायण काढकर
गोविंद नारायण सामंत.

वांद्रे.

३। रा. रामचंद्र सखाराम
खानोलकर.

.कुरान सुभनराजाराम वाला-
वलकर, मुंबई.

.प्र२२४ सौल्लसिताबाई राजाराम
वालावलकर.

जीक गंगांगा २ रा. जे. आर. दलवी,
डीलीति ठिठ दरोगा.

३।४ शाहर ४५। रा. रामचंद्र रामकृष्ण
डीलीति गांधी गांधी सामंत, वांद्रे.

४।५ इंगरू १०। रा. व्यंकट लिंबाजी कोडल
२ रा. यशवंत जनार्दन गा-

लवणकर.

१।६।७ २ रा. रजबअली महंमद, वांद्रे

१।८।८ १। रा. स्कमीणीबाई पांडुरंग
जर्क वंबी पुरंदरे, वांद्रे.

२।९।९ २। रा. आत्माराम नयोबा
जोशी.

-॥१०. गलेक शिलाई

कायमफंडाकरे

३।१०।११८ नैगल २५८

१०।२।११८ एच. सी. कुपर वा-

तालकरमेत्रा खर्च

३।१२।११९।१। चादर

३।१३।११९।२।१। उदवत्ती

३।१४।११९।३।१। खडीसाखर

३।१५।११९।४।१। वांस वाटले

३।१६।११९।५।१। १०

३।१७।११९।६।१। प्रसाद तयार करण्याह

३।१८।११९।७।१। सामान वगैरे.

३।१९।११९।८।१। पिशव्या तयार करणे

३।२०।११९।९।१। कापड शिलाई

३।२१।११९।१०।१। ६।१। २।१।

३।२२।११९।११।१। श्रीगुरुपौर्णिमेचे कार्ड व प्रसाद

३।२३।११९।१२।१। लिहीमाने

३।२४।११९।१३।१। कामाबहूल इनाम.

३।२५।११९।१४।१। विकुलांग

३।२६।११९।१५।१। विकुलांग

३।२७।११९।१६।१। विकुलांग

३।२८।११९।१७।१। विकुलांग

३।२९।११९।१८।१। विकुलांग

३।३०।११९।१९।१। विकुलांग

जमा

प्राप्ति

१। रा. गणेश त्रिवक्त गायधनी	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
५। रा. नारायण पिराजी	.ठिकाना
२। रा. आर. जी. प्रधान.	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
१। रा. सांवलाराम आत्मा-	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
राम शिरोडकर.	.ठिकाना
३। रा. बासुदेव सीताराम	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
सामंत.	.प्राप्ति द्विलाल १३ ६
५। रा. गजानन महादेव बाय-	—
गणकर.	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
५। रा. एच. आर. कलार्क	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
खंबायत.	.ठिकाना
२। रा. एस. जी. परवकर,	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
होल्करस्टेट.	.ठिकाना
१। रा. सदाशिव विश्वनाथ	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
देव.	लालीतरु लालीतरु १३ ६
१। रा. सदाशिव सीताराम	प्राप्ति
देशपांडे.	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
१। रा. यशवंतराव गोविंदसुळे	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
२। रा. एच. ब्ही. मसुरकर.	प्राप्ति
१। रा. बी. ब्ही. वैय, वांदे.	प्राप्ति
१। रा. जी. एन. चौबल. „	प्राप्ति
७। रा. शामराव बी. कंटक.	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
२। रा. एस. एस. ताते.	.ठिकाना
२। रा. विश्वनाथ लक्ष्मण	प्राप्ति द्विलाल १३ ६
नुलकर.	कालान्तरी लंगर १३ ६
१८। रा. नारायण गोविंद	प्राप्ति
काजळे.	उद्घडडी उग्ल लहानी १३ ६
५। रा. आत्माराम केशव	प्राप्ति उडाडानी १३ ६
कुलकर्णी	२६-८-८६
२। रा. यशवंत राजाराम	—
बुमरकर.	६६

जाजा

पृष्ठ

२ रा. रावजी बाल्कृष्ण	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
उपासनी.	
५ रा. भिकाजी नारायण	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
पंडीत.	
१ रा. पर्शराम नाचणे, अंधेरी.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
५ रा. बापू भया कोठारी.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
२ रा. बाल्कृष्ण रामचंद्र.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
१। रा. माधवराव गंगाधर.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८

२०६६।

पृष्ठ

२३ नागपूर श्रीमंत बुटी खाती जमा.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
----------------------------------	----------------------------------

तपशील.

५ एम. आर. मुघोळकर	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
उमरावती.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८

५ भाई नरमदा गणपतराव	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
---------------------	----------------------------------

२ रा. हीरालाल बन्सीलाल	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
------------------------	----------------------------------

१ रा. बहीरु बालाजी वेराटे	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
---------------------------	----------------------------------

२ रा. गोविंदराव नारायण	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
------------------------	----------------------------------

१ श्री. बुधीबाई.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
------------------	----------------------------------

१ श्री. सुंदराबाई.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
--------------------	----------------------------------

१ रा. गणपतराव मोरेश्वर	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
------------------------	----------------------------------

१ सौ. चंपूबाई कोठारे.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
-----------------------	----------------------------------

१ रा. सदानंद विनायक	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
---------------------	----------------------------------

२ रा. विठ्ठल कृष्ण मेश्वर.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
----------------------------	----------------------------------

१ मनीआर्दर ता.	तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८
----------------	----------------------------------

२७-७-२६.

२३

तिरुमुकुरुत्तमी श्रीगंगा. १३ । ८

तिरुमुकुरुत्तमी

शके १८४८ चे पुण्यतिथीचे उत्पन्नाचा
हिशेब.

जमा

१५६॥ वर्गणी भक्तांकहून खाली
दिलेल्या यादीप्रमाणे. ||||-
६ व्याज रात्रा रा. निळकंठाव
सहस्रनुद्दे यांनी दिलेल्या नोटीचे
१०८॥ श्रीचे समाधी पुढील पेटीत
पांच दिवसांत दक्षिणा आली ती

१०५२॥०॥

नांवे

- ३७८॥० भोजनखर्च.
३९॥०॥ पोस्टेज.
१० बँड.
१ घोडधास ओवाळणी.
५१॥। आचान्यांचा पगार, रेलवे खर्च
व पकवान करण्याची मजुरी
वगैरे.
१३॥ रोषनार्द.
६। भोजनदक्षिणा.
५।॥। आराधनविधि दक्षिणा.
११ जपानी कागदी ढेकोरेशन.
-॥= रंगाच्या वड्या.
१६। गलेफ.
८॥। साठीन.
७॥ कीत.
१६।
५८॥ श्रीराममार्तीचे पुण्यतिथी
प्रीत्यर्थ मनीआर्डेर चार्जसह.
१२ निमंत्रणकार्ड छपाई.
६।॥ श्री. गजाबाईचा शेरा पेढे,
फळकळावळ, हार वगैरे.
११- गजानन महादेव, विहळ पंड-

पुंडलीक व आनंदराव परशराम
दोळस अभिषेक.

१० एच. सी. कूपर यांचेसाठी

ज्ञालेला खर्च. उदवती, कापूर,

शेरा, खडीसाखर, पेढे व खैरात.

-॥१॥ श्री बहिरोबा तेल, शेंदूर.

ताम्रकल्पनि अनाथ विद्यार्थी.

२१७५ प्रकल्प शेरावा रुद्राक्षुषु

२१८० जाटिप्रकल्प निः १२१५

१५ मारुतीबुवा.

५ सोपाना.

२०

॥११२५०॥

खैरात.

२

गवतचारा.

२६८

प्रसाद पाठविष्यास पिशव्या.

६२२॥०॥

४३० शिळक.

१०५२॥०॥

२८१

२८२

२८३

२८४ निर्गीति २८५

२८५ उद्दीपनि विष्णुरे

२८६ उद्दीपनि विष्णुरे

२८७ उद्दीपनि विष्णुरे

२८८ उद्दीपनि विष्णुरे

२८९ उद्दीपनि विष्णुरे

ज्ञके १८४८ सालच्या श्री शिरडी येथील पुण्यतिथीचे

उत्सवास आलेल्या मदतीची पोंचः—

मर्गु . ति . झळू . ठडी

सौ. चंद्राबाई बोरकर

मर्गु . ति . झळू . ठडी

शेट गोवर्धन गिरधर

मर्गु . ति . झळू . ठडी

रा. रा. केशव नारायण शृंगारपुरे

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ “ डी. राजा देसाई

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ “ म. ग. गोठुसकर

मर्गु . ति . झळू . ठडी

सौ. लक्ष्मीबाई ना. गोरक्षकर

मर्गु . ति . झळू . ठडी

रा. रा. जी. के. गाडगील

मर्गु . ति . झळू . ठडी

ह. भ. प. उद्धवेश बुवा

मर्गु . ति . झळू . ठडी

सरदार माधव व्ही. किवे.

मर्गु . ति . झळू . ठडी

सा. खाशीबाई

मर्गु . ति . झळू . ठडी

रा. रा. रामचंद्र रामकृष्ण सामंत

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ केशव गणेश आजरेकर

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ रामकृष्णा श्रीकृष्णा नवलकर

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ संतराम धोडिबा सुंगंधी

मर्गु . ति . झळू . ठडी

रा. रा. गणेश हरि वाटवे.

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ “ व्ही. डब्ल्यु. रेळे.

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ “ रामभाऊ तांबे

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ “ ब्यंकट लिंबाजी कोडळ.

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ “ त्रिबक गोविंद पाटील

मर्गु . ति . झळू . ठडी

“ “ केशव सांबळाराम कुळकर्णी

मर्गु . ति . झळू . ठडी

१०	जिग्निरुद्र बापुभैव्या कोठारी	मिल्हि
१०	डॉ. रंगनाथ नारायण गव्हाणकर	मिल्हि
१०	शेठ एच. सी. कूपर	मिल्हि
१०	रा. रा. कृष्णाजी वि. तालचेरकर	मिल्हि
१०	श्रीमति गजाबाई नांदोडकर	मिल्हि
१०	रा. रा. डी. एस. थोक	१३ १३
१०	“ ” मुकुंद जनार्दन दांडेकर	मिल्हि
१०	“ ” रघुनाथ वासुदेव हंबीर	मिल्हि
१०	“ ” गोविंद रघुनाथ दाभोळकर	मिल्हि
१०	डॉ. केसरीनाथ व्ही. सावे	१३ १३
९	रा. रा. त्रिवक आनंदराव कर्णिक	मिल्हि
७	“ एस. वी. कंठक	मिल्हि
६	“ त्रिवक बळवंत चित्रे	मिल्हि
६	“ पांडुरंग टीकांकोपीकर	१३ १३
५।	“ गंबा अप्पा	मिल्हि
५	“ रघुनाथ हरि वाटवे	मिल्हि
५	श्रीमति पार्वतीबाई भास्कर रांगणेकर	मिल्हि
५	रा. रा. यशवंत जगन्नाथ पंडीत	मिल्हि
५	“ गोविंद हरी देशमुख	१३ १३
५	“ श्रीकृष्ण गोपीनाथ दिघे	मिल्हि
५	“ जी. के. रेगे	मिल्हि
५	“ श्रीनिवास हरि-हळदणकर	मिल्हि
५	“ विनायक यशवंत प्रधान	मिल्हि
५	“ रामकृष्ण नाना वगळ	मिल्हि

श्रीमति सुशीलाबाई शंकरराव प्रधान ॥१३॥ १५

रा. रा. गजानन महादेव वायंगणकरणां इतीर्थः ॥

एका दत्तभक्ताकडून इमार्गांड त्रिलोकांड ॥

रा. रा. गजानन एम. गरुडे त्रिलोक ॥१४॥ १५

रा. रा. रघुनाथ अजुंन वेंगुर्लेकरणां ॥१५॥ १५

श्रीमति जानकीबाई सीताराम घडे, इतिहासां तीमहि

रा. रा. गोविंद नारायण सामंत इतांक इतिहास ॥

” सत्यवान रामचंद्र मयेकरणां इतांकालांक ॥१५॥ १५

श्रीमति शांताबाई ब्रह्मांडकर इतिहास इतिहास तीमहि

” सुलोचनाबाई वाकडे इतिहास इतिहास ॥१५॥ १५

रा. रा. चितामण रामनाथ इसातघरे इतिहासलालूपं तीमहि

” दाजी विठ्ठल सांबारे इतिहास इतिहास ॥१५॥ १५

” महादेव सीताराम आजगांवकरणां इतिहास ॥

” जी. एस. कोठारी इतिहास इतिहास ॥

सरदार श्रीनिवास सी. मुदलीआर इतीर्थ इतांक ॥

रा. रा. आत्माराम केशव कुळकर्णी इतांक इतांक ॥

रावसाहेब विनायक गणेश देशपांडे इतिहास इतिहास तीमहि

रा. रा. मोरेश्वर सखाराम कोपराडकरणांकालांक ॥१६॥ १५

” त्रिभुवन नरोत्तम अढीया. इति. इति. इति. ॥१६॥

” लक्ष्मणराव रेडे इति. इति. इति. इति. ॥१६॥ १५

” चितामण नारायण वेलणकरणांक इतिहास इतिहास तीमहि

” महादेव हरी कर्णिक इतिहास इतिहास ॥१६॥ १५

” बी. एस. फणसेन इतिहास इतिहास ॥१६॥ १५

- ५ रा. रा. मनोहर बालाराम मानकर श्रीमति तीमति ।
 ५ " गोविंद नारायण दाभोल्कर ।१३ ।१३
 ५ " द्वारकानाथ हरि देशमुख श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ " पु. र. अवस्ती श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ " डी. एम. रत्नपारखी श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ श्रीमति गोदावरीबाई लव्हेकर श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ " रमाबाई कामत श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ रा. रा. कमलाकांत बालाराम मानकर श्रीमति ।१३ ।१३
 ५ श्रीमति राधाबाई राजाध्यक्ष श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ रा. रा. पांडुरंग रामचंद्र श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ श्रीमति मंजुलाबाई आर. रेडकर श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ रा. रा. एम. टी. महागांवकर श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ " आनंदराव सुंदरजी धराधर श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ " रामराव हुंडेकरी श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ " लक्ष्मण गोविंद मुंगी श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ " वामन सांवा केसरकर श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ श्रीमति साविश्रीबाई तेंडुलकर श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ रा. रा. द्वारकानाथ आर. चौबल श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ डॉ. डी. एन. गुणे श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ रा. रा. दिनकर मोरेश्वरराव पाटकर श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ श्रीराम मारुती संस्थान कल्याण श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ रा. रा. पांडुरंग जयराम मंत्री श्रीमति तीमति ।१३ ।१३
 ५ " सावक्षेराम नामदेव रासने श्रीमति तीमति ।१३ ।१३

५	रा. रा. गोविंद अनंत नाडकणी	१०८. १३.
५	” रामभाऊ मोडक	“
५	” माधवराव देशपांडे	“
४	” बी. ब्ही. देव.	“
४	” शंकर परशराम सामंत	“
४	” आत्माराम बाबाजी पेंडुरकर	“
४	श्रीमति लक्ष्मीबाई बोरकर	१०८. १३
४।-	खैराती साठी जमा	“
२	रा. रा. खुबीर भास्कर पुरंदरे	“
१	” पु. र. अवस्ती	“
१	” विनायक यशवंत प्रधान	१०८. १३
१-	” विठ्ठल पुंडलीकर रांगणेकर	“
४।-	लक्ष्मीजी लक्ष्मीजी लक्ष्मीजी	“
२॥	रा. रा. विनायक अप्पाजी वैद्य	१०८. १३
३६=	” गोविंद नारायण गुत्ते	लालगांवी लालगांवी
३	डॉ. हाटे	लालगांवी लालगांवी
३	रा. रा. वामन गोविंद कानिटकर	लालगांवी लालगांवी
३	” म्यानेजर लेवा सत्पंथी मोफत वाचनालय	लालगांवी लालगांवी
३	” बब्बवंत हरी कर्णिक	लालगांवी लालगांवी
३	” बाळकृष्ण भिकाजी परव	लालगांवी लालगांवी
३	” विष्णु सदाशिव बक्षी	लालगांवी लालगांवी
३	” गणपत विश्राम देसाई	लालगांवी लालगांवी
३	” गोपाळ हरि कोठावळे	लालगांवी लालगांवी

३	रा. रा. शांताराम लाडकोबा तोरसकर	१३ .१३
३	” रावजी बाळकृष्ण उपासनी	१३ .१३
३	” खंडेराव माधवराव विजयकर	१३ .१३
३	” सदाशीव हरि माणगांवकर	१३ .१३
२॥	” मोरेश्वर माधवराव दहीसकर	१३ .१३
२॥	रावसाहेब धोंडु विष्णुप्रस्तुरकर	१३ .१३
२॥	रा. रा. आनंदराव परशराम डोळस	१३ .१३
२॥	” बालाराम आत्माराम शिरोडकर	१३ .१३
२॥	” धोंडु महादेव अनावकर	१३ .१३
२॥	” ठाकरसी भाईदास	१३ .१३
२	रा. रा. विष्णु बलवंत पितळे	१३ .१३
२	” बाबाजी आनंदराव मोहीले	१३ .१३
२.	” गणेश बालकृष्ण गाडगीळ	१३ .१३
२	” बसाप्पा सातलिंगाप्पा	१३ .१३
२	” शिवलाल बन्सिलाल	१३ .१३
२	” यशवंत जनार्दन गालवणकर	१३ .१३
२	” यशवंत गणपतराव देसाई	१३ .१३
२	” जनार्दन रामचंद्र दळवी	१३ .१३
२	” एन. बी. राणे	१३ .१३
२	” रावजी विनायक शंगारपुरे	१३ .१३
२	” भास्कर नारायण प्राटणकर	१३ .१३
२	” राजाराम केशव बालावलकर	१३ .१३
२	कै. वा. गणेश बलवंत वागळे	१३ .१३

२	रा. रा. एस. जी. पर्लब्कर	लार्ड लार्ड लिंग .१५ .१५	१५
२	" डी. आर. खवणेकर	लहुलाल लिमि लिंग	१५
२	डॉ. व्यंकटेश दत्ताराम नाडकर्णी	मार्गलाल " "	१५
२	रा. रा. वासुदेव रामचंद्र घोलंपे	लार्ड लिंगलि " "	१५
२	रा. रा. गणेश पांडुरंग बेद्रे	लार्ड लिंगलि लिंग	१५
२	सौ. चंपूबाई रामकृष्ण चोणकर	लार्ड लिंगलि "	१५
२	रा. रा. एस. के. चब्हाण	लार्ड लिंगलि "	१५
२	" बाळकृष्ण रामचंद्र	लार्ड लिंगलि "	१५
२	" लक्ष्मण नारायण पाल्कर	लार्ड लिंगलि "	१५
२	" विनायक गणेश गडंकरी	लार्ड लिंगलि लिंग	१५
२	सौ. बनुबाई करंजेकर	लार्ड लिंगलि लिंगलि "	१५
२	रा. रा. जनार्दन बाजी गाल्कवणकर	लार्ड लिंगलि लिंगलि	१५
२	" दिनकर जगन्नाथ गाल्कवणकर	लार्ड लिंगलि लिंगलि	१५
२	" विष्णु बाळकृष्ण पराजपे	लार्ड लिंगलि लिंगलि "	१५
२	" यशवंत राजाराम जुन्नरकर	लार्ड लिंगलि लिंगलि "	१५
२	" के. ए. बेद्रे	लार्ड लिंगलि लिंगलि लिंगलि ठार्ड	१५
१॥८	श्रीमती यशदाबाई नारायण नाईक	लिंगलि लिंगलि लिंगलि	१५
१।	रा. रा. कृष्णाजी रामचंद्र खंडकर	लिंगलि लिंगलि लिंगलि	१५
१।	" आनंदराव वामनराव व्यवहारकर	लिंगलि लिंगलि लिंगलि	१५
१।	,, वामनराव जनार्दन व्यवहारकर	लिंगलि लिंगलि लिंगलि	१५
१।	रा. रा. गणेश भास्कर कराडकर	लिंगलि लिंगलि लिंगलि	१५
१।	" यादव विठ्ठल म्हात्रे	लिंगलि लिंगलि लिंगलि	१५
१।	" सदाशीव गणेश विष्णुराजपे	लिंगलि लिंगलि लिंगलि	१५

- १। रा. रा. हरी गोपाळ सकपाळ ॥१॥ ३॥ १॥
- १। काजी मिया अबदुल रहिमान ॥२॥ ३॥ १॥
- १। " सीताराम अप्पाजी नाईक ॥३॥ ३॥ १॥
- १। " भीमजी भानजीशेट गुजर ॥४॥ ३॥ १॥
- १। घोडी चिमाजी कुडाळ्कर ॥५॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " अनंत यशवंत वाघ ॥६॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " दत्तात्रय अनंत वाघ ॥७॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " नंदकुमार अनंत वाघ ॥८॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " रावजी महादु कुडव ॥९॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। सौ. भीमाबाई अण्णा सामंत ॥१०॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। रा. रा. मुकुंदराव महादेव मोहिले ॥११॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। श्रीमति चंपूबाई आनंदराव धराधर ॥१२॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। श्रीमति रोजाबाई बाळाराम मानकर ॥१३॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। रा. रा. मनमोहन रघुनाथ जयकर ॥१४॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " रामराव दीनानाथ मदन ॥१५॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। शेठ नादीरशाह मेरवानजी कमीसरीयटवाला ॥१६॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। श्रीमती पार्वतीबाई शिवराम पाठरे ॥१७॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। रा. रा. एम्. जी. कोराले ॥१८॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " लाडु नारायण तेंडले ॥१९॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " शंकर सदाशिव ताठरे ॥२०॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " गोपाळ रघुनाथ सजे ॥२१॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " शिवराम गणेश गुस्ते ॥२२॥ ३॥ ३॥ १॥
- १। " नारायण गोविंद काजळे ॥२३॥ ३॥ ३॥ १॥

१	रा. रा. शंकर मुकुंद देवस्थळे	मात्रालाल भानु १३ .१४
१	” दुर्गाराम दत्ताराम	मात्रालाल घंलाम ”
१	” शंकर रा. कानजी	मात्रालाल घंलाम ”
१	सौ. कृष्णाबाई राजाराम बालाबलकर	मात्रालाल ”
१	रा. रा. निळकंठ विनायक वैद्य	मात्रालाल इलांड ”
१	” रामगणेश टिपणीस	मात्रालाल इलांड १३ .१४
१	” एस. पी. किनरे	मात्रालाल .७४ .१३ .१४
१	” डी. ढब्ल्यू. वैद्य	मात्रालाल भानु १३ .१४
१	सौ. चौबल	ज्ञान विप्रा ”
१	रा. रा. आनंदराव मंगेश काबीढी	भानु १३ .१४
१	” लक्ष्मणराव वाळिंबे	१४,३६६ उ. अनु १
१	” कृष्णाजी दाजीशेट मोहरे	
१	सौ. आवडाबाई सामंत	
१	रा. रा. सदाशिव विश्वनाथ देव	
१	” सदानन्द विनायक तळपदे	
१	” गणपतराव मोरेश्वर कोठारे	
१	श्रीमति चंपूबाई गणपतराव कोठारे	
१	रा. रा. शिवराम नारायण दीक्षित	
१	” दत्तात्रय महादेव चौबल	
१	रा. रा. सदाशिव गणेश वळंजू	
१	सौ. पार्वतीबाई शंकरराव गव्हाणकर	
१	सौ. यमुनाबाई रंगनाथ गव्हाणकर	
१	रा. रा. सखाराम विष्णु वेलणकर	

१	रा. रा. अनंत राजाराम वालावल्कर	मात्रां भक्ति ।३ .३
१	” भालचंद्र राजाराम वालावल्कर	मात्रां ॥ ”
१	” गजानन राजाराम वालावल्कर	मात्रां ॥ ”
१	” श्रीपाददर्श चिटणीस	मात्रां श्रीपाददर्श ॥ ”
१	” शंकर सीताराम ठाकुर	मात्रां शंकर सीताराम ठाकुर ॥ ”
१	श्रीमती पार्वतीबाई ओझरकर	मात्रां श्रीमती पार्वतीबाई ओझरकर ॥ ”
१	रा. रा. के. एल. वावचकर	मात्रां ॥ ३ .३ ”
१	” काळूराम नारायण	मात्रां ॥ ३ .३ ”
१	” रामजी घारु	मात्रां ॥ ३ .३ ”
१	” जगन्नाथ बाबाजी वैती	मात्रां ॥ ३ .३ ”
<hr/> एकूण रु. ९५६=।		मात्रां श्रीमती पार्वतीबाई ओझरकर ॥ ”
		मात्रां श्रीमती पार्वतीबाई ओझरकर ॥ ”
		मात्रां श्रीमती पार्वतीबाई ओझरकर ॥ ”
		मात्रां श्रीमती पार्वतीबाई ओझरकर ॥ ”
		मात्रां श्रीमती पार्वतीबाई ओझरकर ॥ ”

॥ ॐ श्रीगुह सार्दश प्रसन्न ॥

भाग्यशाली संक्रान्त.

लेखकः- भवदीय—श्रीउद्धवेश ऊर्फ श्रीसाईसुत शामदास.

॥ आर्या ॥

श्रीसाइनाथ चरणीं, अल्पहि करणीं करीतसें हजर ॥
सर्वत्र दोष त्यागुनि, बुधजनिं द्यावीच इजकडे नजर ॥ १ ॥

॥ श्लोक ॥ (शार्दूलविक्रीडीत्)

घेवोनी तिळगूळ गोड वदणे, हें बोल चोर्हाँकडे ।
सारें प्रेमल होति संचिति जणूं हें वाक्सुधेचें सडे ।
गेले दुष्ट विकार पार साळे, वाटे लयाळा झणी ।
वांटे प्रेम जळापगा सुविमला ही ऐक्य संवर्धिनी ॥ १ ॥

श्रीमत् परमदयालु भक्तकामकल्पद्रुम, योगिराज, श्रीसाईबाबा स्वामीचे
चरणकमलाचे दर्शनास एका वेळेस त्यांचेच प्रेरणेने महासण मकरसंका-
तीच्या आधी दोन दिवस श्रीक्षेत्र शिलधी (शिर्डी) स आलों होतों. त्यांना
तेहां जेन्हां आपल्या लेंकराना आपल्यापाणी आणावयाचे असतें, तेहां
तेहां त्या व्यक्तीकडून कांहीं तरी महत्वाचीं कायें (अगर कल्याण होण्यासाठीच)
खल घेण्यासाठीच आणी घम्न व असतात अशी माझी ढढ समजूत आहे.
जारण—श्रीसाई—सर्वत्र उगान होते व आहेत. ही ठेव ज्याच्या त्याच्या
वैसंचित्रक्रियमाणप्रमाणे ती त्या त्या व्यक्तीस भिळते; पण प्रत्यक्ष सानिध्यात
तेहांवर्णात याचे कांहीतः उदिष्ट हेतु असतासच. व तें सकृत् दर्शनी आम्हा
ज़ि कीटकांना कदांग स्पांचे कृपेशिवाय अशक्यच होय.

त्यासाली प्रियबंधू—कैलासवासी श्रीकाकासाहेब दीक्षित व कैलासवासी
जी.मा. काकीसाहेब आदि मंडळी श्रींचे चरणसेवेत होती. आलों त्या दिवशी
विशेष कांही बोलणे वगैरे, दक्षिणा वगैरे श्रीनीं मागितली नाही. संच्याकाळी
तार साडेचारचा सुमार असेल. काकासाहेबांचे बाढ्यात विन्हाड ठेवून श्री
मंशिदीकडे श्रींच्या धुबदर्शनास गेलों, बरीच अपरिचित, व परीचित मंडळी

श्रींचे चरणसान्निध्यांत व सभोंवार बसलेली होतीच. श्री—कांहीसे बोलत होते. व चिलीम एका हातांत होतीच. श्रीचरणीं माल ठेविले. श्री कोमळ-कराने पूर्णपणे माझे मस्तक हालवून म्हणाले, उठ बैस ‘तिकडे (निवराचे व जात्याच्या नजिकच्या खांबाकडेस हाताने दाखविले.) तेथे बसलो. त्यावर श्रीने म्हटले, “ कितीजणे आलांत, किती दिवस राहाणार ? ” मी म्हटले “ जशी मालकांची आज्ञा ” इतके म्हणून स्वस्थ बसलो. बन्याच मंडळीचे येणे जाणे, व त्यांची अनंत प्रकारची गान्हाणीं आपआपल्या परीने जो तो श्रींस निविदित होता. ते दिवस शाळु असल्याने श्रीसवितानारायण अस्ताचलास झटकट जातच होता. श्रींची संव्याकाळची फेरीची वेळ आली. सर्व-त्रांसीं श्रीनीं उदी घेण्यास सांगितले त्या त्या प्रमाणे ज्यांनी त्यांनी श्रीकरांतील प्रसादी उदी घेतली. श्रीही उठले. त्यावेळचा तो भक्तसमुदायाचा देखावा व श्रींची-नयनमनोहर गौरवर्ण मूर्ति, व त्यांचे प्रत्येक फेरीचे वेळची निघणारी वाक्सुधा, व त्यांचे सकाळचे दोन प्रहरचे, व संव्याकाळचे फेरी करण्याचे उद्देश काय ? आदिविचार व त्यापासून आम्हां मानवांनी काय बोध घ्यावयाचा; व ते काय म्हणून श्या तीन फेऱ्या (त्रिकाळ) करीत असत. याची मी माझी जी अल्प समजूत झाली आहे, ती कोव्हां तरी लिहीन. फेरी वगैरे झाली. उत्कट गुरुभक्तीचा ठेवा ज्या प्रिय कै. काकासाहेबांना मिळाला ते व मी र्भाणखी दोन तीन मंडळीसह वाढघांत आलो. चहा वगैरे घेणे ज्ञाल्यावर आम्ही उभयतां श्रीमश्हारीमातृंड प्रभूचे देवलावरून फिरण्यास गेलो. (त्यावेळेस श्रीमातृंड प्रभूचे श्रीखंडेरावाचे—देऊळ चांगल्या स्थितीत होते. हल्दी तें जीर्ण झाले असून वरील घुमट पढलेले आहे. त्या मंदिराकडे समस्त शिर्डीवासी गुरुवंधूनी लक्ष देऊन तें पूर्व स्थितीवर आणावयाची प्रेरणा श्रीसाईगुरुराजाने करावी अशी त्यांच्या चरणकमळीं विज्ञासी आहे.) बाटेने श्रीच्याच लोलादिकौतुकाच्या गोष्ठी होत होत्या. श्री. कै. काकासाहेबांची श्रीचरणीं अढळनिष्ठा व गुरुप्रेमभक्ति कशी होती, तर त्यांच्या निघनानंतर वरहाच्या आर्यासासकांपैकी एक आर्या उद्भूत करीत आहें ती अशी

॥ आर्या ॥

ई-शेंद्रय रूपा तें धरूनी गुरुशिष्य प्रेम दावियलें ॥
न कळे मार्ग जयांना, प्रेमें भक्तीपथासि लावियलें ॥ १ ॥

आर्येप्रमाणें ते देही असतां ती होती. तथापिही त्यांचें गुरुभक्ति प्रेमाचें
चित्र रेखाटणें मजसारख्या अल्पबुद्धीच्या प्राण्यास निदान अशक्य होय.—
जसें “ साखरेची गोडी कशी ” असा सवाल जर कोणी कोणास
केला तर त्याचें उत्तर—“ खाऊन पहा म्हणजे कळेल. ” “ निष्ठावंत
भाव । भक्ताचा स्वधर्म ” ही साधुउक्ति देहपात शाल्यानंतरही श्रीसद्गुरु
सेवेसी ज्यांची चित्रशक्ति विसरत देखील नाही. यापासून प्रत्येक सजीव
गुरु--कन्यापुत्रांनी पुष्कळच बोध घेण्यासारखा आहे असें मला वाटतें. व
इतकी जेव्हां श्री सद्गुरुसेवेत तल्यीनता होईल व अशी कृपा । श्रीमालिकांची
होईल तो (अर्याचरण) तो प्राणी सत्यसाच हो तरला हेच खरें. फिरून
आल्यावर फराल वगैरे आटोपला. कै० काकासाहेबांचा नेम असा असे कीं,
पुन्हां रात्री श्रीकडे मशिदींत जावयाचें व त्या दिवशीं श्रीमालिकांचा शयना-
चावार मशिदींतच होता. सुमारें रात्री ८॥--९ वाजले असतील मी व
काकासाहेब व दुसरे तीन चार इसम यांसह श्री मशिदींमाईंत गेलें. तों श्रीचे
नुकर्तेच खाणें वगैरे झालें असून जवळ कै० वयोवृद्ध, सात्विक, श्रीभक्तराज
ज्ञान्वसापती बाबा व एकदोन अनोळखी माणसें होतीं. कै. ह्याळसापती
बाबा यांची श्रीचरणीं अढळ निष्ठा कशीं, त्यांची सेवा कशी, व त्यांची व
श्रीची आदिमैत्री कशी होती ? तर आठवा अवतार जो श्रीयदुराज श्रीकृष्ण-
चंद्रप्रभु व परमसात्विक भक्तवर्य श्री उद्धव यांचें नातें व आचरणादिक भाव
तशीच स्थिति श्रीह्याळसापतींची श्रीच्या ठारीं होती. व त्यांचें अनुभव श्रीचे-
संवंधीं कोणी प्रेमळ भक्तांनी श्रीसाईंलीलेंत घावे. मला असें आठवत आहे
गी, कै. काकासाहेबांनीं त्यांचें कांहीं अनुभवांचे स्मरणार्थ टिप्पणवहीत
फेलेले मी पाहिलेले आहे. जेव्हां श्रींची इच्छा असेल तेव्हां त्याही लीला
श्री जगापुढें आपोआप आणतीलच. तथापि कै, श्री भक्तराज म्हाळसापती

वार्षाचे पुत्र रा. मार्त्द भाऊ यांना सविनय विनंती आहे की, त्यांनी कांही अनुभव (माहिती असतील ते.) श्रीसार्वलीला संपादक यांचेकडे स लिहून पाठवावेत.

श्रीचे, म्हाळसापतीचे व काकासाहेबांचे बोलणे वगैरे थोडे ज्ञाणे, “उद्दी च्यावी” अशी आज्ञा ज्ञाली. त्याप्रमाणे आम्ही उदी घेऊन परत वाढ्यांत आलो. दुसरे दिवशी सकाळीच श्री मशिदमाईत मी गेलो. मागोमाग कांही भक्त मंडळीही आली त्यावेळेस श्री वस्तीशी (भिक्षेसी) गेलेले नव्हते. श्रीचे हातास दुसरे एक मराठे (कुणबी) जातीचे गृहस्थ फडके व कांदा बांधित होते मी वंदन वगैरे करून खाली सभामंडपांत दूर उभा राहिलो. श्री पुढे जागेवरून उठून निंबराजवळ गेले तेथून धुनीपाशी जाऊन कांही वाक्ये म्हणाले व म्हणतच बाजूचे खांबापाशी कोळंबे व टमरेले होती त्यापैकीं एका हातांत टमरेल घेऊन डाव्या खांद्यावर सुमारे पांच ते सात हात लांबीचे पांढरे स्वच्छ वस्त्र घेतले व श्री मशिदीचे खाली आले. (भिक्षेशी जाण्याची तयारी नेहमी अशी असे. व टमरेलांत पाणीही पण नेहमी असे.—टमरेलांत पाणी कां घेत होते, तर हिंदूघर्मांत चतुर्थाश्रमांत संन्यासी यांनी भिक्षेस जाताना आपल्या कमंडलूत-गंगाजल न्यावयाचे असते. कारण भिक्षेत आलेल्या अन्नावर प्रोक्षणादि करण्याचा नियम आहे. श्रीचेकडे जो ज्या धर्म-दृष्टीने पाहील त्या त्या प्रमाणे ते दिसत होते. मशिदींतून चावडीपर्यंत बरीच मंडळी बरोबर होती. पण पुढे श्री एकटेच गेलेले दिसले. मीही परत वाढ्यांत आलो. नंतर दोन सव्वा दोन तासांनी श्रीसन्निध परत आलो. यावेळेस श्रीची न्याहारी होऊन श्री कठडयापाशी बसलेले होते. व सभोवार भक्तमंडळीचा समुदाय कांही बसलेले व कांही उभे असून श्रीचे मुखांतील अमृततुल्यवाणीचे सेवन बहुत औत्सुक्याने करीत होता. मी गेलो. व श्रीच्या पदी भाल ठेविले व उज्ज्वे बाजूस कै. काकासाहेबांच्या मागे बसले. श्री कांही तरी गोष्ट सांगत होते. पण ती पूर्णपणे ज्ञालेली असावी असें वाटले. कारण श्रीची लेंडीवर जाण्याची तयारी होती, कारण श्री ज्या ज्या वेळेस

हेंडीवर जात असत त्या त्या वेळेस बरोबर जाणारा मराठे जातीचा इसमधीस महणाला, बाबा उठतां ना ? असें म्हटल्यावर सर्वप्रभक्तमंडळीस उदी घेण्याबद्दल सांगितले. सर्वत्रांस उदी वगैरे देणे ज्ञाल्यावर श्री उठले. त्या वेळेस श्रीचे मशिदमाईंतील प्रत्येक जिन्नसाकडे पाहणे व धुनीपाशी जाऊन श्री अग्निनारायणासन्निध महावाक्यादि त्यांची उच्चारण्याची क्रियादि ज्या ज्या मंडळीच्या दृष्टीस पडली ते ते नरनारी घन्यच होत. मला त्यावेळेस त्या दिवशी व पुढेंही (जेव्हां जेव्हां मी पाही, तेव्हां तेव्हां.) असें वाटत होते की, प्रभु श्रीकृष्णचंद्राभौवती बालगोपालांचा थवा जसा असे (श्रीमत्भागवत स्कंध १० म. उत्तरार्ध व पूर्वार्ध पहावे.) तसाच श्रीसाईशमातेच्या सभौवती सतत असेच श्री लेंडीवर जाण्यास निघाल्यावरोबर मंडळीही बहुत होती. व ठायी ठायी भक्तादि मंडळीचे वंदनादिक क्रिया चालू होत्या राववहादूर साठे यांच्या वाड्यापर्यंत मंडळीही वरीच होती. श्रीबरोबर सात आठ इसम गेले. श्रीची लेंडीवरील क्रियादि, (ते तेथें काय करीत असत तें समजणे मजसारख्याच्या शक्तीच्या बाहेरचे आहे.) तास दीडतासांत आटोपल्यानंतर श्री मशिदमाईंत परत आले. सुमारे साडेअकराचे सुमारास मीही आले. बहुतेक भक्तवृद्धावेळेस आपआपल्या प्रेमीभक्तिप्रमाणे श्रीपदकमलांची पूजा, श्री कंठी पुष्प-माळा, व नैवेद्यादि अर्पणविधि करीत असत. व कांही सभौवार बसलेले तर कांही चरणाची सेवा करीत तर कांही श्रीमुखांतून निघणारी वाक्ये एकाग्रतेने ऐकून त्या वाक्याचा जो तो आपआपलेपरी अर्थ लावी. मध्यान्ह आरती व त्यावेळेची सेवा, व तेथील आनंदादि सोहळा वर्णन करणे कठीणच होय. मात्र त्यावेळेस सर्वांची भावना व लक्ष श्रीचे प्रसन्न मुखकमलाकडेसच वेधत असे हेच खरे. मध्यान्ह आरती ज्ञाल्यावर श्री सर्वांस उदी घेण्याची आज्ञा देत व सर्व भक्तमंडळी पदकमलीं भाव ठेवून उदी घेऊन श्रीमशिदमाईंतून - सभामंडपीं येऊन श्रीचीं सगुणमूर्ति पहात असतां ती श्रीमूर्ति कशी दिसत असे तर, - घेवोनि उदि दूर राहुनि उभा जैं सहुरु पाहिला । तेव्हां जोडूनि श्रीहरी समपदे वाटे उभा राहिला ॥ शा

त्त्वालस पूजेत वर्णिलेल्या वाक्याची सत्यताच स्पष्टपणे दिसे. उदी घेऊन वाढया.
त्तु आल्यावर भोजनोत्तर पुन्हा मशीदमाईत दोन अडीचच्या सुमारास गेलो. मी
हच आणखी सात आठ इसम श्रीचे चरणकमलापाशी वसलो. माझे मनांत
सकाळपासून ‘संक्रांतीमहापर्वणी’ बदल श्रीस विचारावें असें होतें. पण तसा
वेळ कांही येईना. मात्र जेवणाच्या आधी (आरतीच्यानंतर) उदी घेत
असतां श्रीचे वाक्य पुढील प्रमाणे होतें. “आपल्या अहृता” मालकाच्या दरबा-
रीत वाटेल तेब्हां लई चांगलं बोलावं अहृता मालिक सर्वांचा आहे” एकटीच
वाक्ये व ह्या वाक्यांचा मी आपले ठायी विचार माझे पुरता असा केला की,
आपणांस जें जें विचारणे तें तें सर्व विचारावें दुसरीहि मंडळी त्या वेळेस होतीच
व सदर वाक्ये कोणांस उद्देशून होती हें मात्र कवण जाणण्यास समर्थ होय ?
बहुतेकांशी मालिक अशीच भाषा करीत असत, तथापि निश्चयात्मकही ज्या
त्या व्यक्तीस (कधी कधी) स्पष्ट इषाराही मिळत असे. मी श्रीना विचारले
की, ‘बाबा ही उद्यां महापर्वणी ‘तिलसंक्रांत’ आहे. हिची माहति काय असावी.
श्लोकार्थ—“रुढी मानुनि पाळितो, न कलुनी, हा पूर्वजांचा सण। ऐसे धार्मिक वंभ
पालुनी अम्ही फेडीत कीं तदृण ॥ पूर्वापाररुढी म्हणून, त्या समयाची श्रीची
प्रसन्न मुद्रा व सर्वांशी त्यांची प्रेमाची वागणूक व बोधामृताचें पान ज्या
कोणास करण्यास मिळालें ते नर धन्यच होत. मंडळी स्थिर वसतात न वस-
तात तों श्रीनीं जात्याच्या बाजूस वसलेल्या इसमाकडे पाहून म्हटले कीं
“काय करावें, मालकाचं नांव ध्यावं, मी खूपच लांव पण मैदानच, लई मैदान,
लई मोठ्या नद्या लागल्या, त्यांत दोन चार तर सर्वांना ठाव्या आहेतच. तसाच
पुढे गेलो. अफाट मैदान, खूपच गर्दी, समयाचें हातीं तलवारीन् बंदूका । कोणी
मरतो, कोणाचंहातपाय, ढोकें उडतें तर धूमधडाका, तसाच पुढे मी वी
खेळलो. लई दमलो, मंग भोवतालीं मंडळी फारच जमली, मी तर लांव लांव
तरवारी जमिनीवर अंथरल्या. त्यांत आणखी लोखंडाचे खिलेबी जमिनीत
उलटे (हातांनी खूण करून दाखविली, गाडले अन् त्यावर निजलो. त्यावेळस
सूर्य उगवतकडून निघून राहात्याकडून निमगांवाकडे जात होता, त्या-सूर्याला

असे फिरायला सहा महिने लागतात, जेव्हां सूर्य उत्तर निमगांवचे बाजूला
भाला, तेव्हा आपण आपल्या घुरी गेलो असा लई मोठा दिवस वर ? समदं
लोक जमतात, गोडगोड बोलतात वर, अहृता मालिकाशिवाय कोण मोठा आहे,
अशी अहृता मालिकाची करणी अनु अहृतामियाची माया, लई गमती वर ?
तिला तर हाकल्ल पाहिजच पाहिजे, मग आपला धरम कळतो, अन मोठा
दिवस बी कळतो, सबुरी असावी वर ” इतक्यांत श्री. कै. भक्तराज म्हाळसा-
पतीबाबा व माधवराव देशपांडे आले तेव्हां श्रीनी आपले हातांतील चिलम
मजपुढे करून “ घे ” मी ती वंदन करून, नजीक असलेल्या वृद्ध गृहस्थ स
दिली व मी जागेवरून उठून श्रीमालिकांच्या चरणावर भाल
ठेऊन उठतो न उठतो तोच कै. काकासाहेबादि मंडळी आली. तो संमय संध्यां-
काळचा. श्रीचे संध्याकाळी फेरीचा असल्यानें श्री सभोवार भक्तवृदांची मांदी
बहूतच. सर्वांचे वंदनापि झाल्यावर श्रीनी उदी घेण्यास सांगितले. जो तो श्रीकर-
कमलांतून उदी घेऊन खाली सभामंडपांत येऊ लागला. श्रीची संध्याकाळची
सूर्यस्ताचे वेळची फेरी म्हणजे वर्णश्रमधर्मप्रिमाणे सायंकर्म होय--सायं-
संध्याच होय--असे वाटते. फेरी वगैरे आटोपल्यावर जो तो मालकांच्या गुणानु-
वादाच्या प्रेमानंदे लीला गातच आपापल्या स्थानाप्रत गेला. त्यादिवशी रात्री
सगुणमालिक मूर्तीचा शयनाचा चावडीचा तो सोहळा कांही औस्तच. त्याबदल
काय लिहावें, कैसे वर्णन करावें, चावडीतील सगुणध्यान तें कैसे दिसत असे.
उपमा कैसी काय कवणे मुखे द्यावी तर ॥ श्लोकार्ध ॥ “ तुझीच उपमा तुला
वरवि शोभते सज्जना, समर्थगुरु साईनाथ पुरवी मनोवासना ॥ ” हा प्रभाता-
ष्टी वर्णिलेली वाणी सत्य होय. शेजारती आहे झाल्यावर वाढ्यांत आलो.
सकाळपासून उद्यां महापर्वणी संक्रांत, याबदल श्रीचरणी विनंति, दुपारी
सांगितलेली (श्रीनी) गोष्ट याचाच विचार, पण त्या गोष्ठीचा खुलासा
म्नोमय होईना पुष्कळ विचार केला. तरीही वरील गोष्ट.—संक्रांतीबदलच--मी
विचारलेल्यांचेच उत्तर खास हेच आहे असे. वाटेना, कारण सदर गोष्ठीचा
आरंभ होताना श्रीची दृष्टि दुसरेत्र इसमाकडे होती. असे हे मनन चालले
असतो रात्र ही पुष्कळ झालेली पण स्वस्थता वाटेना. पुढे साधारण कुंभकर्ण-

सखीचे (निद्रेचे) पेंग येण्यास सुरवात झाला. त्या दिवशी चावडीत श्रीचे काकड आरतीस जागरणामुळे माझें जाणे जाहले नाही. दुसरे दिवशी सकाळचा विधि आटोपल्यावर मशीदीत गेलो. श्रीची न्याहरी चालली होती व बराच भक्तसमुदायही नरनारीसह होताच. त्यांतून आजचा दिन तर “तिळगुळ घ्या आणि गोड बोला” असें ज्याच्या त्याच्या मुखांतून निघणारा हाच दिन. किंत्येक भक्तांनी श्रीकंठी घालण्यास शर्करावगुंधित, तिळार्च बहुविध रंगानी अलंकृत केलेले दाष्टांचे हार (हलव्याचे) तर आपापले परीने तिळमिश्रित गुळांचे लाडू, तर शर्करामिश्रित तिळ, श्रीचे सन्मुख ताटांत तर कोणी वाटीत तर कोणी कागदाच्या पुढ्यांत (संक्रांतीच्या वेळी रंगी बेरंगी कागदाचा केलेला पुडका.) घेऊन उभेच होते. श्रीची न्याहरी आटोपली, कठडयापाशी श्रीस्वारी आली, व बसलीही, चिलम वगैरे ओढण्याची सुरवात होते न होते तों जो तों. आपआपला तिळगुळ श्रीमलिकांचे सन्निध ठेवण्याचे करितच होता. तर कोणी श्रीचे हाती देत. व श्रीही थोडे घेत व कोणांशी देत, अगर ज्याचे त्याशी देत. अशी क्रिया सुरुच असतां, माझें विचार मात्र “संक्रांति” बदलचे स्पष्टीकरण अद्याप मिळाले नाही. व कां वरे मिळू नये ? अशा विचारांचेच काहुर सुरु झाले. असल्यामुळे त्या वेळेस श्री मशीदमाईतील लहानथोर वंवुभगिनीना श्रीकरकमलांतील प्रसादाचा लाभ जो होत होता त्यांकडेस माझे लक्ष नव्हते. तथापि पुन्हां श्रीचरणी मनोवासना कळवावी म्हणून श्रीचे सन्निध येऊन मोठा मनाचा हिण्या करून विचारले की, बाबा ? आजचा दिवस मोठा कां ? मी शाम दीन आहे, दया असावी. इतके म्हणून श्रीपदी भाल ठेविले. तों श्रीनी तिळगुळाचे (सदर हलवा श्रीचे करी पूर्वीच त्यावेळेचे अधिकच कोणी दिलेला होता व श्री त्या हलव्याकडे पहात व आपलेच ढावे हातांतून उजवे हातांत, व उजवे हातांतून ढावे हातांत घेण्याची क्रिया सुरुच होती.) दाणे हाती देऊन श्रीनी बहुतच प्रेमे पुढील वाक्य उच्चारिले “ आपण मोठे आहोत व हा तिळगुळाचे सार काका सांगेल त्याजपासून तिळगुळ घ्यावा व द्यावा. अल्हा मालिकाशिवाय मोठा कोण आहे मालिक सर्वांचे भलच करतो वरं, असच धर्म विचारतो व मी बी खिळ्यावर निजूनशान ”

श्रीसाईशंकरायनमः

सा. न. वि. वि. खालील अनुभवास आपल्या श्रीसाईलीलेच्या एखादे अंकी कृपेने स्थळ मिळेल अशी आशा आहे.

कै. रा. रा. बापूसाहेब जोग हे बाबांच्या परमभक्तापैकी एक भक्त होते, हें बहुतेक साईभक्तांना विदितच आहे. बापू साहेबांचा कंल पहिल्यापासून स्वधर्माचरणाकडे व साधुसंतांकडे असे. पेनशन घेण्याचे पूर्वी त्यांनी रजा घेऊन ते ठाणे जिल्हांत भिंवंडी तालुक्यांत श्रीक्षेत्रकवाड येथे श्रीसद्गुरु सखाराम महाराज यांच्या समाधिमंदिरासन्निध रहात असत. त्यांनी मुरुडकर पाटणकरबुवांचा अनुग्रह घेतलेला होता. त्यांस संतती नव्हती. त्यांचे कुटुंब (ज्यास आम्ही सर्वच “आई” म्हणत असू) फार सज्जन व पतिपरायण वृत्तीचे असे. बाबांचा महिमा ऐकून बापूसाहेब व सौ. आई हीं उभयतां शिरडीस बाबांचे दर्शनास आली. नंतर बाबांनी त्यांना तेयेच राहून घेतले. तीं साठे साहेबांचे (आतां नवलकर साहेबांचे) वाढ्यांत मशिदीच्या बाजूकडील सोप्यांत रहात असत. बापूसाहेबांची वृत्ति चंचल, सडेतोड, तापट पण निष्कपटी अशी असे, आईची वृत्ती फारच शांत व मन-मिळाऊ. उभयतांचेही बाबांवर अतिशय प्रेम: बापूसाहेबांचा स्वभाव सरळ पण तापट असल्यामुळे त्यांचा पुष्कळदां पुष्कळ भक्तांबरोबर खटका उडे. इतकेच नव्हे पण कधीं कधीं तें बाबांशीं सुदां प्रेमानें भांडत व त्यांच्यावर रसत. बाबा त्यांची समजूत करून त्यांस घरी लाऊन देत.

बापूसाहेबांचा व माझे धाकटे बंधूंचा (देव मामलेदार) पुष्कळ वर्षांचा स्नेह असल्यामुळे आम्ही शिरडीस गेलों कीं त्यांचेच विन्हाडीं उतरत असू व तेही आम्हांस शिरडीस नेहमी येत जा व आमचेच विन्हाडीं उतरत जा असें प्रेमानें सांगत. एकवेळीं मी एक महिनाभर त्यांचे विन्हाडीं बाबांची सेवा वरेच दिवस करवी या हेतूने एकटीच राहिले होतें. त्याबेबूचे व इतर वैळचे बापूसाहेबांनी व सौ. आईंनी बाबांच्या संबंधानें मला सांगितलेले

अनुभव व मी पाहिले त्या उभयतांचा बोध घेण्यासारखा नित्याचा कार्यक्रम माझ्या आठवणीप्रमाणे मी येथे देण्याचे योजिले आहे. बापूसाहेबांच्या पूर्वीच ३-४ वर्षे सौ. आई वारल्या. त्या शिरडीतच वारल्या. बाबांची पहाटेची काकड आरती व दुपारची आरती मेघा (साठेसाहेबांचा ब्राह्मण) वारल्यापासून नेज नेमानें बापूसाहेबच करीत. बाबांनी बापूसाहेबांस श्री एकनाथी भागवत वाचण्याची आज्ञा केली होती. त्याप्रमाणे ते एकनाथी भागवत नित्यनेमानें दुपारी चार पांच वाजतां वाचीत. दुपारची आरती ज्ञाल्यावर बापूसाहेब बाबांस दररोज नैवेद्य घेऊन जात. सुरवातीला किंत्येक दिवस नैवेद्य काय आणिला आहेस म्हणून बाबा त्यांना विचारीत. 'रोजचा साधाच नैवेद्य आणिला आहे' असें बापूसाहेब त्यांना सांगत. बाबा म्हणत 'शिरा करून नाही कां आणिलास ?' बापूसाहेब म्हणत 'नाही.' बाबा म्हणत 'तर मग जा करून आण.' बापूसाहेब म्हणत, 'बाबा तुम्ही अगोदर सांगत नाही. आतां सांगतां. आतां बारा वाजून गेले. आतां शिरा इतक्यांत कसा तयार होणार.' बाबा म्हणत, 'बापूसाब आतां होईल. त्याला किती वेळ लागतो. जा करून आण जा.' बापूसाहेब म्हणत, 'बाबा आतां सर्वांनाच जेवणास उशीर होईल.' बाबा म्हणत 'कांही हरकत नाही. होऊं दे. पण शिरा करून आणच.' बापूसाहेब विचारीत 'शिरा किती करूं.' बाबा म्हणत 'आण देण्या किंवा दोन २ शेराचा करून. बाबांच्या या आज्ञेप्रमाणे बापूसाहेब तितका शिरा करून आणीत. जरी सर्वांचे नैवेद्य आले असले तरी बाबा बापूसाहेबांचा शिरा येईपर्यंत थांबत. बापूसाहेबांची व सौ. आईची कसोटी पाहाण्याकरतांच की काय कोण जाणे बाबा बहुतकरून दररोज याप्रमाणे शिरा करून आणण्यास सांगत. व तेही आव्यास किंवा अवज्ञा करीत नसत. याप्रमाणे क्रम सतत सुमारे २ वर्षे चालला. नंतर बाबांनीच एक दिवस बापूसाहेबांना सांगितले की 'आतां शिरा पुष्कळ झाला. आणीत जाऊ नको.' सौ. आई हा नित्यनेमानें बाबांस सकाळची न्याहारी घेऊन जात. न्याहारीचे पदार्थ त्या फार आस्थेने, प्रेमानें व भक्तीनें तयार करीत. कधीं दुधांतली बाज-रुची दशमी, तर कधीं भाजणीचे थालपीठ, कधीं दुंधांतली विढीं तर कधीं

दुधांतल्या थालिपिठाचे वडे याप्रमाणे पदार्थ करीत. आदमोन्या दहाची वाटी व साजुक लोणकढी तुपाची वाटी मात्र दररोज असावयाचीच. एखादी सुंदर चटणी व एखादी बाबांच्या आवडीची भाजी ही रोज न्याहारीकरतां करीत. न्याहारीकरितां कधीं गंब्हल्यांची खीर तर कधीं बेसनचा लाडूही करीत व बाबा कधीं लहर लागल्यास त्यापैकीं किंचित प्रहण करीत. बापूसाहेब व सौ. आई या उभयतांस बाबांखेरीज अन्य विषय ववचितत्व असे. सदा सर्व काळ बाबांचाच विषय, बाबांचाच ध्यास, बाबांच्याच गोष्टी चाललेल्या असावयाच्या. पहांटे काकड आरतीची तयारी करणे, सकाळी न्याहारीची तयारी करणे, दुपारी दुपारचे आरतीची, नैवेद्याची, जेवणाची व मधुकन्यांच्या मधुकरीची तयारी करणे, तिसरे प्रहरीं श्री एकनाथी भागवत वाचण्याकरतां तयारी करून देणे हीं कामे सौ. आईचीं असत. व तीच करण्यांत त्यांचा सर्व वेळ जाई. बापूसाहेब भागवत घरीच वाचीत. बापूसाहेबांकडे बाबांचे दर्शन घेण्यासाठी आलेल्या भक्तमंडळीपैकीं रोज बहुतेक कोणीना कोणी तरी असेच. पण उभयतां दोघेही पाहुणे भक्ताचा कंटाळा कधीच करीत नसत. उलट त्यांस प्रेमानेंच वागवीत. बापूसाहेबांस संतती नसल्याबदल त्या उभयतांनी केंहांही खिन्ता प्रगट केलेली नाही. तीं उभयतां मला आत्याबाई म्हणत. व मजवर फार प्रेम करीत व सदोदीत बाबांच्याच गोष्टी व अनुभव सांगत. बापूसाहेबांची व सौ. आईची बाबांवर अत्यंत निष्ठा. त्यामुळे कोणत्याही प्रकारचे संकट आलें, अडचण आली, किंवा शारीरिक व्याधी उत्पन्न झालीं कीं तीं बाबांकडे धांव घेत. व ते जसें सांगतील त्या प्रमाणे करीत. एकदा सौ. आईस कांहीं भयंकर रोग झाला होता. बाबांनी त्यांस जवळ जवळ ६।७ महिने दुधावर राहाण्यास सांगून त्यांचा रोग बरा केला.

एके दिवशी आई सकाळी न्याहारी घेऊन गेल्या असतांना बाबा त्यांना म्हणाले, ‘आई आज तुझ्याकडे एक म्हैस येईल. तिला पुष्कल पुणाच्या पोळ्या त्यावर पुष्कळ तूप घालून खावयास घाल.’ आई म्हणाल्या ‘बाबा मी पोळ्या तयार करीन व त्यावर तूपही पुष्कळ घालीन, पण ती म्हैस मी कुठें

शोधावयास जाऊं व ती अमकीच म्हैस असें मी कशावरुन ओळखूं। बाबा म्हणाले 'आई तुला ती काळजी कशाला पाहिजे. तुझ्या पोळ्या तयार झाला.' की ती म्हैस तुझ्या दाराशीच येईल.' आई म्हणाल्या. 'मी ज्या घाडयांत राहातें त्या बाडयास दारें दोन आहेत. व पुष्कळवेळा दोन्ही दाराशी म्हशी येतात. व त्या वाटेल तेव्हां येतात. तेव्हां आपण म्हणतां तीच म्हैस ती असें मी कशावरुन समजूं?' बाबा म्हणाले 'तुझ्या पोळ्या तूप लावून तयार झाल्या कीं ज्या दाराशी जी म्हैस येईल तीच ती म्हैस. ती मागील दाराशीच येईल.' बाबांच्या आज्ञेनुखुप आईंनी आस्थापूर्वक सुंदर पुरणाच्या पोळ्या' तयार केल्या व त्यावर यत्किंचितही कसर न करतां यथास्थित तूप घालून त्या चांगल्या चुबचुबीत केल्या. सुमारे १२ १२॥ चा सुमार झाला. आई मागील दारी जाऊन पाहातात तो खरोखरीच एक म्हैस दाराशी नजरेस पडली. त्यांना परमानंद झाला व बाबांच्या बोलण्याचे साश्वर्य कौतुकही वाटले. त्यांनी लागलीच त्या पोळ्या तिच्यापुढे आणून ठेविल्या. त्या म्हशीने त्या सर्व पोळ्या खाल्या व लागलीच तेथेल्या तेथेंच प्राण सोडला. आई घावरल्या. त्यांचा सर्व आनंद मावळला. त्यांना पराकाष्ठेचे दुःख झाले. त्या अतीशय हळहळूळ लागल्या. त्यांना शांतील इंगित कांहीच कळेना. त्यांना वाढू लागले कीं आपल्या हातून ही निष्कारण मोठी हत्याच झाली. पोळ्यांतील कणीक, पिठी, पुरणांतील गूळ, डाळ व तूप हे सर्व पदार्थ नीट पाहून घेतलेले होते. व आपणही पोळ्या मनोभावाने केल्या होत्या. मग हें असें कसें झाले. म्हैस कां मेली. याचे पातक कोणाचे माध्यावर. मी तर अगदी निरपराधी आहें. मी जें केलें तें स्वतःचे मतानें केलें नाही. बाबांच्या आज्ञेनें केलें. असें असतां हें अरिष्ट मजवर कां कोसळावें. आतां मला लोक काय म्हणतील. ती म्हैस कोणाची? तिचे मालकास ही गोष्ट कळली म्हणजे तो म्हणेल कीं या वाईनें माझी म्हैस मारली. बाबांच्या आज्ञेवरुन मी हें केलें हें त्याला काय माहीत? तो मला दोष देणारच. त्याने म्हशीची किमत मागितल्यास किंवा सरकारदरबार केल्यास त्याचा परिणाम

काय होईल ? या व अशाच अनंत सुष्ट व दुष्ट कल्पनांनी व विचारतरंगांनी त्यांचे मनांत रण माजविलें. विश्वरंगभूमीवरील नटाचार्य प्रभु बाबांची अघटित करणी कोणास कळणार ? त्यांच्या आज्ञेने केलेल्या गोष्टीचा परिणाम विमरीत झाला म्हणून त्या अपयशाचें खापर ते आपल्या भक्तांच्या माथ्यावर कधीं तरी फोडतील काय ? बाबांचा यांत काय हेतू होता तो आतां आपण त्यांसच विचारावा असें मनांत आणून आई तशाच बाबांच्याकडे धांवल्या. व झालेली सर्व हकीकत त्यांनी बाबांच्या चरणी निवेदन केली. बाबा म्हणाले 'आई भिऊं नकोस. झाले त्यांत वावगें कांहींच झाले नाही. तें असेंच ब्हावयाचें होतें. अग त्या म्हशीची तेवढीच वासना राहिली होती. व ती तिची तृत झाल्यावरोबर ती त्या योनींतून सुटली. आतां तिथा चांगला जन्म येणार आहे. जा तू आपले घरी. तुला वाईट वाटप्याचें कांहीं कारण नाही. उगीच खेद करू नको. तू तिला म्हशीच्या योनींतून सोडवलीस यांत तिचें तू वाईट काय केलेंस ?' याप्रमाणे बाबांच्या मुखांतील बोल श्रवण केल्यावर आई आनंदाने घरी आल्या. काय ही सर्वज्ञता !

एकवेळी असें झालें कीं बापूसाहेबांच्या वडिलांची श्राद्धतिथि आली. बापूसाहेब कोंकणस्थ. शिरडी गांवांत सर्व ब्राह्मण माध्यंदिन शाखेचे. बापूसाहेबांना नेहमींच श्राद्धपक्षाकरतां कोपरगांवाहून त्यांच्या शाखेचे ब्राह्मण आणावे लागत. पहांटेची काकड आरती, दुपारची पूजा व आरती व चावडीचे दिवशी रात्रीची पूजा व आरती हीं नित्याचीं कामे बापूसाहेबांकडे असत. तेव्हां त्यांना केव्हांही व कोणत्याही कामाकरतां शिरडी सोडून जातां येत नसे. व जावेच लागले तर ते बाबांची आज्ञा घेऊन जात. वडलांची श्राद्धतिथि जवळ आली. मी कोपरगांव किंवा दुसऱ्या इतर गांवीं जाऊन ब्राह्मणांची सोय पाहातो. व त्यांना आमंत्रणे देऊन येतों. करतां. मला एक दिवस बाहेरगांवीं जाण्याची आपण परखानगी या असें बापूसाहेब बाबांना म्हणाले. बाबा म्हणाले, 'बापूसाव अजून श्राद्धास किती दिवसांचा अवकाश आहे व तुं किती ब्राह्मण सांगतोस ? बापूसाहेब म्हणाले बाबा अजून ८ दिवसांचा

अवकाश आहे. व मी प्रतिवर्षी दोनच ब्राह्मण सांगतों. बाबा म्हणाले वरे आहे. उद्यां पाहूऱ. बापूसाहेबांनी एकदोन दिवसांनी पुन्हां ती गोष्ट बाबांच्या कडे काढिली व पुनः परवानगी मागितली. त्याही वेळी बाबा म्हणाले, 'पाहूऱ आणखी एक दोन दिवसांनी.' बापूसाहेबांनी आणखी एक दोन दिवस आणखी एक दोन दिवसांना परवानगी विचारली. बाबा म्हणाले 'असू वाट पाहिली. व पुन्हां वाबांना परवानगी विचारली. बाबा म्हणाले 'असू दे पाहूऱ पुढे.' बापूसाहेब तापट व चंचल मनाचे. ते म्हणालें, बाबा मी आतां वाट किती दिवस पाहूऱ. आपण मला, सोडीत नाही. मग श्राद्ध करू नको की काय?' बाबा म्हणाले 'बापूसाब अजून श्राद्धास चार दिवसांचा अवकाश आहे. त्या करतां आजपासून ब्राह्मण पाहून ठेवून काय करावयाचे आहे. पाहातां येईल पुढे.' दोन तीन दिवसांनी बाबांचे हें बोलणे बापूसाहेबांस पटेना. व बाबा असें कां सांगतात तेंही कळेना. बाबांवर श्राद्ध तर पूर्ण. पण बाबा हें असें काय करतात. जाण्याला परवानगी कां देत नाहीत. श्राद्ध करू नकोस असेही सांगत नाहीत. व जाऊंही देत नाहीत. परक्या गांवाहून ब्राह्मण आणावयाचे. त्यांना अगोदर पासून आमंत्रण न दिल्यास ते आयते वेळीं कसे येतील? त्यांनी दुसरीकडे आमंत्रणे घेतली किंवा त्यांना इतर कांही अडचणी आल्या तर काय करणार? असे अनंत तरंग बापूसाहेबांचे मनांत येऊं लागले. श्राद्ध जवळ आलें, अजून ब्राह्मणांस आमंत्रणे दिलीं नाहीत. घरांत श्राद्धाची कांही तयारी केलेली नाही. तरी या वर्षी मामंजीचे श्राद्ध करावयाचे आहे की नाही वगैरे प्रश्न आईही बापूसाहेबांस विचारू लागल्या. झालेली सर्व हकीकत बापूसाहेबांनी कुटुंबास सांगितली. त्यांनाही हें कोडे उकळेना. त्याही म्हणूऱ लागल्या की, परवांवर श्राद्ध आलें आज किंवा उद्यां तरी पुनः एकवार बाबांना विचारावें व कोपरगांवास जाऊन यावें. बापूसाहेब म्हणाले वरे पुनःएकवार उद्यां विचारतों. तुमची घरांत श्राद्धाची तयारी मात्र असू द्या. खरेंच निमिषाधार्थात अनंत कोटी ब्रह्मांडे निर्माण करणाऱ्या साई परमात्म्यास बपूसाहेबांच्या वडिलांच्या श्राद्धाकरितां लागणाऱ्या दोन ब्राह्मणांची काळजी कसली? कोणाही ब्राह्मणाच्या मनांत

प्रेरणा करण्यास त्यांना काय अशक्य ? परंतु संतसंगती कितीही झाली तरी त्यांच्या सर्वसत्ताधारित्वाबद्दल एकदम खात्री पटावी कशी ? किती झालें तरी आपण अज्ञानी जीव. त्यांच्या दिव्य ज्ञानापुढे आपली बुद्धिमत्ता ती किती ? असो. बापूसाहेबांनी आधले दिवशी पुनः एकवार विनंती केली व बाबांची परवानगी मागितली. बाबा म्हणाले, ‘आपल्याला कोठे जायला नको. ब्राह्मणच उद्यां येथें येतील. बापूसाहेब म्हणाले ‘बाबा हें काय ? माझ्या घरीं श्राद्ध आहे असें त्यांना स्वप्न का पडणार आहे ? शिवाय उद्यां ब्राह्मण आले व ते माझ्या शाखेचे नसले म्हणजे आयत्या वेळेस माझ्या शाखेचे ब्राह्मण कोठून आणू ?’ बाबा म्हणाले ‘तुला जसे पाहिजे तसेच मिळतील. बापूसांहेबांस तें खरेच वाटेना. ते म्हणत बाबा येथें उत्सव नाही, पर्वणी नाही विशिष्ट तिथीहा नाही. असें असतां माझे शाखेचे ब्राह्मण कोण येणार ?’ बाबा म्हणाले ‘जा येतील कोणी तरी.’ बापूसाहेब निरुत्तर झाले. त्यांनी हें सर्व वर्तमात कुटुंबाला सांगितलें. त्या म्हणाल्या, वरें आहे बाबांची मर्जी आपण आपली श्राद्धांची तयारी करून ठेऊं म्हणजे झालें. खरोखरच परब्रह्माच्या मुखांतून निघालेली अक्षरें असत्य कशीं होतील ? एका कविवर्यानें म्हटलेलें मला आठवतें.

लौकिकानां हि साधूनामर्थं वाग्नुधावति ।

ऋषीणां पुनराद्यानां वाचमर्थोऽनुधावति ॥

लौकिकी साधूंच्या मुखांतून जे शब्द निघतात ते पुढे होणाऱ्या गोष्ठीचा रागरंग पाहून निघत असतात. परंतु संतवयांच्या मुखांतून जे शब्द निघतात ते सत्य करण्यासाठी त्यांच्या मागें अर्थ धांवत असतो. असो. मला सेस्कृत येत नाही. पण पाठांत असलेला श्लोक व स्मरणांत असलेला अर्थ वर दिला आहे. खरें खोठें वाचक पाहून घेतील.

मौजेची गोष्ट ही कीं खरोखरच दुसरे दिवशीं सकाळी पुणतांच्याचे दोन उत्तम विद्वान श्राद्ध चालविणारे कोंकणस्थ ब्राह्मण बाबांचे दर्शनास आले. त्यांनी बाबांचे चरण वंदन करून बाबांनाच विचारलें, ‘महाराज येथे

भोजनाची सोय कोठें होईल ?' बाबा म्हणाले, 'जा त्या बापूसाहेबाच्या घरी. ब्राह्मण शोध करीत बापूसाहेबाच्या विन्हाडीं आले व विचारूं लागलें की बाबांनी आम्हांस आज आपलेकडे भोजनास यावयास सांगितलें आहे. आम्ही पुणतांच्याचे कोकणस्थ ब्राह्मण. आम्ही आतांच त्यांचे दर्शन घेऊन आलो. बापूसाहेबांस व आईस परमाश्र्वर्य वाटलें व परमानंद झाला. ते म्हणाले 'पण तुम्हांस श्राद्ध चालवतां येतें काय ?' ब्राह्मण म्हणाले 'होय. आमची भिक्षुक व याङ्गिकीवृत्तीच आहे.' अहाहा कोणा सद्गत्ताला अशा गुरुमाउलीच्या सर्व-ज्ञतेबद्दल साभिमान कौतुक वाटणार नाही ! बापूसाहेब व आई यांना श्राद्ध न्हावें ही उत्कृष्ट इच्छा. मग गुरुराय त्यांच्या सदिच्छेच्या आड कसे येतील. कोपरगांवास जाऊन ब्राह्मण शोधून आणण्याचा खर्च व खटपट वाचवून आपल्या मनाजोगे आपल्या शाखेचे विद्वान ब्राह्मण श्राद्ध तिथीचे दिवशी आपल्या घरी आणून देण्याची तजवीज करणारे सद्गुरु कोठें मिळणार ! ज्यांना बाबांच्या निकट सानिध्यांत बहुतकाल राहून त्यांच्या वर प्रमाणे असंख्य लोलानुभवाचा प्रतिदिनी आस्वाद चाखावयास मिळाला ते बापूसाहेब धन्य व त्यांचे पतिपरायण कुटुंब आई त्याही धन्य.

बापुसाहेबांना १०० रुपये पेन्शन मिळत असे व प्रथम प्रथम ते दरमहा ५० रु. बाबांना देत व बाकीचे आपल्या खर्चासाठी ठेवीत. पुढे पुढे महिन्याची विलें चुकवून जी शिळुक राहील ती सर्व ते बाबांना देत असत. जरी त्यांना मूळबाल नव्हतें तरी, दररोजचा शेर दोन शेराचा शिरा, चारपांच मधुकरी पाहुणे व वारकरी असल्यामुळे त्यांच्या खर्चाची नेहमीच ओढाताण होत असे. त्यामुळे त्यांस लोकांचे घोडे फार देणेही होई. व केव्हां ते घरांतील चीजवस्त गहाण ठेवूनही नित्याच्या खर्चाकरिता पैसे काढीत. परंतु कुटुंबाखेरीज त्यांचे मागे मुलाबाळांचा अगर आसइष्टांचा कांही च्याप नस-ल्यामुळे प्रपंचाबद्दल त्यांस फारशी फिकीर वाटत नसे. बाबा त्यांचे जवळ फार करून कधीं दक्षणाही मागत नसत. व कदाचित मागितलीच तर बापूसाहेब त्यांच्या नेहमीच्या तापट स्वभावाप्रमाणे सडेतोड उत्तर देत की, 'बाबा आपल्यास माहीत आहे कीं मजजवळ दिडकी नाही. मग आपण

दक्षणा कसली मागतां व ती मी देऊ कोठून ? बाबा शांतपणानें म्हणत ‘अरे बापूसाब दक्षणा देऊ नका. पण रागावतां कां ?’ याप्रमाणे उभयतांची भाषा होऊन बापूसाहेबं परत जात.

बापूसाहेब नोकरीवर असतोना त्यांनी एका गृहस्थास १४०० रुपये ब्याजी दिले त्यास १२-१४ वर्षे झाली, सौ. आईचा व त्या गृहस्थाचा त्यांच्या माहेरकडून काही नात्याचा संबंध होता. तो गृहस्थ त्यावेळी फार अडचणीत होता व बापूसाहेबांसही त्यावेळी पैसे देण्यांची सवड होती. म्हणून आईचे आग्रहावरून बापूसाहेबांनी त्यांस रक्कम दिली. तो गृहस्थ औरंगाबादकडचा राहणारा. त्याची पंरिस्थिती विघडल्यामुळे त्याचेकडून कित्येक खर्चांत दिंडकी वसूल येईना. मागणी फक्त पत्रोपत्री करावयाची, दोन चार वेळां बापूसाहेब त्याच्याकडे जाऊन आले. परंतु त्यांच्या जाण्याचा काही एक उपयोग न होतां त्यांना हात हलवीत परत यावें लागले व जाण्या येण्याचा खर्च मात्र अंगावर पडला. पण त्यावेळी ते नोकरीवर होउने व २०० रु. त्यांस पगार मिळत असे. त्यामुळे या खर्चांचे त्यांस विशेष वाटत नसे. परंतु बाबांचे जवळ राहिल्या पासून थोडया पैशांत प्रपंच भागविण्याची पाढी आल्यापासून त्यांना त्या गृहस्थाकडे जाण्यास दोन अडचणी येऊ लागल्या. एक खर्चाची व दुसरी बाबांच्या परवानगीची. खर्चाच्या अडचणीपेक्षां बाबांच्या परवानगीचीच त्यांना जास्त अडचण भासे. केव्हां ही परवानगी विचारावयास गेले म्हणजे बाबा म्हणत, ‘आतांच जावयाचें काय अडलें आहे ? पाहाथला येईल मग याचा विचार. वेळोवेळी खर्चाची अडचण झाली की बापूसाहेब बाबांकडे औरंगाबादेकडे जाण्याची परवानगी विचारीत व बाबा त्यांना. वरप्रमाणेच जवाब देत. असें कित्येक वर्षे चालले. बापूसाहेब विचारून विचारून कंटाळले. बाबा परवानगी देत नाहीत असें पाहून कित्येक वेळां बापूसाहेब एकेरीवरही येत व म्हणत की ‘बाबा आपण परवानगी देत नाही तर मी आपले २-३ हजार रुपये बुडवू की काय ? संमाळा आपली पूजा व आरती. उद्यांपासून मी ती करणार नाही व तसाच निघून चालता होईन

पैशांवाचून मी येथे काय करूं ?' बाबा म्हणत 'अरे आपले पैसे कोठे जातात ? ते घरबसल्या येतील. तुं इतकी उतावळ कां करतोस ?' बापूसा-हेब लागलीच डोक्यांत राख धालीत व म्हणत की, 'बाबा मी आपले ऐकणार नाही. तो गृहस्थ येथे कसला येतो ? मी स्वतः त्याचेकडे ३-४ वेळा खर्च करून गेलों तरी तो कवडी देत नाही. त्याच्यावर किर्याद लावल्यावांचून तो पैसे देणार नाही. करतां मला जाऊ या. 'बाबा म्हणत 'बरें सध्यां राहूं या. पुढे पाहूं. ह्याप्रमाणे बाबा बोलले म्हणजे बापूसाहेब निराश होऊन विन्हाढी परत जात. तथापि कितीही निराशा झाली तरी बाबांवर उभयतांची ही निष्ठा अदृढ यांत मात्र विलकूल शंका नाही. मनुष्यस्त्रभावच असा आहे की त्याची कोणाही विभूतीवर कितीही श्रद्धा असली तरी श्रद्धा फलदूप होण्यास जी विलक्षण संवूरी लागते ती त्याचे ठिकाणी फारच अल्प असते. त्यामुळे संतवाकर वदृढ याची वृत्ती कांही वेळ साशंक होते. बाबांची तरी मजा अशीच असे, तेहीर फार वेळ भक्तांची सबूरी चांगलीच कसोटीस लावीत. व त्यामुळे भक्तांचे मुखावर साहजिकच निराशेची छटा झळके. असो, बाबा आपल्याला जाण्यास परवानगी देत नाहीत असें पाहून बापूसाहेब दिवसेदिवस या पैशावदृढ जास्त जास्तच निराश होऊन त्यांनी जवळ जवळ तो नाद सोडूनही दिला. व आतां या बाबतीत पुनः विचारावयाचे नाही असें त्यांनी मनांत ठवून ते स्वस्थ बसले. परंतु चमत्कार हा की, गतप्राण झालेल्या श्रीरात जसें एकदम चैतन्य येऊन त्यांने उठून बसावें त्याचप्रमाणे तिळांजली सोडलेल्या पैशाचे कूळ लवकरच पुढे एके दिवशी २-३ मंडळीसह शिरडीस बापूसाहेबांचे विन्हाढी आले. त्यांना पाहून बाबांच्या अघटित घटनेवदू साश्र्य कौतुक तर वाटले; परंतु त्यांची बाबांवरची श्रद्धाही अतिशय दुणावली; औरंगाबादेचे देणेदार कूळ आम्ही सावकार येथे असतां केवळ बाबांच्या दर्शनाकरतां खात्रीनेच आले नाही. पण त्याच्या येण्यानें कांही लभ्याश होतो की नाही या विचारात बापूसाहेब पडले. आपण १३-१४ वर्षांत बापूसाहेबांस व्याजांची किंवा मुदलांची एक दिढकीही दिली नाही तेव्हा बापूसाहेब

आतां तापतील असें त्यांस वाटू लागले. शेवटी त्या गृहस्थानी भीत भीत सौ. आईजवळ गोष्ट काढिली की मी फक्त १४०० रुपये मुद्दलच आणिले आहे. मुला व्याज देण्यास ऐपत नाही. तरी कृपा करून याचा स्वीकार करून मला कर्जमुक्त करा. आई म्हणाल्या बापूसाहेब या म्हणण्यास रुकार देणार नाहीत. ते अगोदरच तापट; त्यांत तुम्हीं माझ्याकडील नात्याचे. माझ्या भिडेमुळे तुम्हांस रक्कम दिली व १४ वर्षांनी ती उसनवार ध्यावयाची. इतक्या गोष्टीचा मेळ बसावा कसा? तथापि मी बापूसाहेबांस विचारून तुम्हांस सांगते. आईनी ही गोष्ट बापूसाहेबांस कळविली बापूसाहेब या गोष्टीस मुळीच कंबूल होईनात. शेवटी बाबा सांगतील तितके रुपये ध्यावे असें उभयतांचे ठरून बापूसाहेब बाबांस विचारावयास गेले व त्यांनी सर्व हकीकत बाबांस निवेदन केली. बाबा म्हणाले आपण फक्त १४०० रुपयेच त्याच्याकडून ध्यावे. जास्त मागूच नयेत. मग बापूसाहेब काय करतात? त्यांनी १४०० रुपये घेतले व त्या कुळास कर्जमुक्त केले. खरेंच बाबानीं सांगितले ते योग्यच सांगितले. जें ज्ञाले ते “सर्व नाशे समुत्पन्ने अर्ध त्यजति पंडितः” या न्यायानेंच ज्ञाले. खरें पाहिले तर हे १४०० रु. बाबानींच बापूसाहेबांस दिले; नाहीं तर ते येण्याची आशाच कोठे होती? मग बाबा म्हणाले बापूसाहेब हे सर्व पैसे माझे आहेत. बापूसाहेबांनी सर्व रुपये बाबांचे पुढे ठेविले. बाबानीं त्यांतील कांही रुपये ठेवून बाकीचे बापूसाहेबांस परत दिले. बापूसाहेबांस, आईस व त्या कुळास या गुरुमातेच्या लीलेचा अत्यानंद ज्ञाला.

ज्या गुरुराजाच्या कृपेने अनुभव लिहिण्याची स्फूर्ती ज्ञाली. त्याच्या गुरुराज चंद्रशेखर चरणांबुजावर तेंच तीन अनुभवरूपी निदल वाक्-बिल्ब पुत्र अनन्यभक्तीने आज महाशिवरात्रीचे दिवशी अर्पण करून आपली रजा घेते.

मु. भाजे,
ता. मावळ,
जि. पुणे.

आपली नम्र भगिनी,
पार्वतीषाई ओश्शरकर उर्फ
आजताई देव.

भुनी व नानासाहेबांस भगवद्गीताध्यापन येवढीं कारणे तरी बाबांचे लौकिकी हिंदुत्व, द्विजत्व, व परिव्राजकत्व प्रस्थापित करण्यास पुरेशी आहेत असें मला घाटते. आतां ही सर्व माहिती फक्त नानासाहेबांच्या मुखांतूनच मला मिळालेली आहे. अतएव ती एकदेशी आहे. इतर भक्तांपैकी कोणीही इतक्या तळ्हेने सूक्ष्म- निरीक्षण केल्याचे ऐकिवांत नाही. आपले आईबाप कोण, आपण कोठून आलांत, आपला मूळगांव कोण वगैरे प्रश्न पुष्टक भक्त बाबांस विचारीत, परंतु फार झालें तर आम्ही नौरंगाबादेहून आलों. तेथें मी मामाचे घरी होतों. त्या मामाचे नांव नसन्या वगैरे वगैरे बाबा सांगत. त्यामुळे त्यांच्या जातीचा व वर्णाचा पत्ता लागत नसे.

शिरडीचे रहिवासी व बाबांचे भक्त श्रीयुत रा. रा. तात्या पाटील कोते यांची वृद्ध मातुश्री बाबा शिरडीत आल्यापासून त्यांना अन्न खाऊं घातल्यावाचून आपण अन्न ग्रहण करीत नसत. बाबा जंगलांत अगर इतरत्र असतील तेथून कितीही उशीर झाला तरी त्यांस धुंडाळून आणून त्यांना भाकरी खावयास घालून नंतर स्वतः अन्न गृहण करीत. असें ऐकिवांत आहे. त्याच प्रमाणे बाबा रोज सकाळी जी ओळी भिक्षा मागत ती हिंदुचेच घरी मागत व तीच खात. तसेच तिसरे प्रहरीं त्यांच्याकरिता एक वृद्धबाई दूध व भाकरी घेऊन येत असे तीही हिंदूच असे. बाबांस दररोज जे नैवेद्य येत तेही हिंदूकडूनच येत. त्यापैकीं कोणताही नैवेद्य मुसलमानाकडून येत नसे. ह्याही सर्व गोष्ठीवरून बाबा हिंदूच होते असें वाटते.

वरील सर्व कारणापेक्षां नानासाहेबांनी दिलेली कारणे मला विशेष समर्पक वाढतात. नानासाहेबांवर अविश्वास ठेवण्याचे मला कांहीच कारण दिसत नाही. साधु सर्वच जातीत असतात व ते कोणत्याही जातीत जन्मास आले तरी ते नेहमी सर्वांस सारखेच पूज्य. ही गोष्ठ नानासाहेबांस माही नव्हनी असें नाही. असें असूनही ते बाबांच्या हिंदुत्व, द्विजत्व व परिव्राजक-

दररोज पूजेत देवापुढे एक दिडकी ठेवतात. शाप्रमाणे बाबांच्या भक्तांनी याप्रमाणे रोज बाबांची पूजा करताना त्यांचेपुढे एक किंवा ऐपतीप्रमाणे २ अथवा जास्त दिडक्या नित्याची दक्षिणा ठेविली तर बाबा हयात असत, आपणाजबल दक्षिणा मागत व ती आपण त्यांना आनंदानें देत असू तिचें ही पुण्यस्मरण कायमु राहील व बाबांचा निधीही सांचेल. बाबा दक्षिणा कां मागत व ती देणे किती इष्ट व श्रेयस्कर होतें यावदल मी स्वतंत्र रीतीने पुढे लिहिणार आहें. त्या वेळी बाबांच्या दक्षिणा मागण्याच्या सत्य व भक्तवात्सत्य हेतूची पूर्ण कल्पना येईल.

संसारात नांवांचे लागें निसास असेहास । तेहु नाही तजीभीपास

असो. माझ्या पेटीत या प्रमाणे कमीत कमी दरमहा २ रुपयावर पैसे जमतात. रा. रा. लक्ष्मण माधव ऊर्फ बन्यावापू भिडे हे एक दिवस माझेकडे आले व आपल्यास दरमहा जी प्राति होते त्या प्रातीतील प्रत्येक रुपयांत एक दिडकी बाबांचे नांवाची काढावयाची असा त्यांनी आज वर्ष दीड वर्ष विचार केला; परंतु शा दिडक्या संसारांतच खर्च होतात श्यास काय युक्ती करावी म्हणून ते मला विचारू लागले. तेबां मी त्यांस सांगितले की, महिन्यास १०० किंवा दीडशेंची प्राप्ती असल्यास महिना अखेर एकदम १-५-० किंवा २-५-६ रक्कम ठेवण्यास जड जाते. आठवण रहात नाही. पुढच्या महिन्यांत दुप्पट देऊ असा विचार मनांत येतो. रक्कम फुगत जाते व शेवटी तिचे पर्यवसान न देण्यांत होतें. त्यापेक्षां महिन्याचे प्रारंभी जी रक्कम हातांत येईल त्यापैकी संकल्पाप्रमाणे १-९-० किंवा २-५-६ बाबांचे पेटीत टाकावे व नंतर दुसरे कार्याचे खर्चास लागावे. त्यांना ही व वरील दोन्ही युक्त्या पसंत पडल्या आहेत. व श्री साईलीलेच्या प्रत्येक वर्गणीदार व इतर भक्तांनी याप्रमाणे केल्यास वर्षाअखेर ७०० वर्गणीदार भक्तांच्या शा दिसण्यांत अल्य दिसणाऱ्या रकमेचा खाशीने ८ ते १० हजारापर्यंत निधि जाईल.

व बाबांचा संकलित एक लक्षांचा निधी अवध्या १० वर्षांत अनायासे सहज सांचेल.

हा मार्ग म्हणजे “ आधी केले व मग सांगितले ” या श्री दास-बोधांतील श्रीसद्गुरुसमर्थोक्तीप्रमाणे आहे. वरील अंकांत दुसरे जे निरनिराक्रे मार्ग सुचविले आहेत तेही उपयोगांत आणावेतच. पण ज्ञाचे आचरण नित्य करून ते करावेत. म्हणजे “ क्रियेघीण वाचाळता व्यर्थ आहे ” हा दोष येगार नाही.

अपरिचित अशा एका बाबांच्या भक्ताने वरील अंकांत सुचविलेले मार्ग वाचून त्याप्रमाणे त्याने श्री साईलीलेच्या वार्षिक वर्गणी खेरीज दोन महिन्याचे दोन रुपये आपल्यास रस्यांत दिल्याचे मठांबाठवते, तरी ते गृहस्थ कोण, कोठील वगैरे माहिती आपण कृपेने प्रसिद्ध करावी.

त्याचप्रमाणे आजपर्यंत आपल्याकडे ज्या ज्या भक्तांनी, श्रीसाईलीलेच्या वाचकांनी अथवा इतर मंडळीनी श्री साईलीलेला सुरवात ज्ञाल्यापासून व त्याचे पूर्वी ज्या ज्या लहान मोठ्या रकमा किरकोळ, किरकोळसुदां आज-पर्यंत पाठविल्या असतील त्यां सर्व श्री साईलीलेच्या प्रत्येक अंकांस त्या करतां एक निराळे पृष्ठ मुद्दाम राखून ठेऊन त्यांत प्रसिद्ध करण्याची कृपा करावी. म्हणजे आजपर्यंत कोणाकडून किती रक्कम आली, कायम निधी ज्ञाला किती, होणे राहिला आहे. किती व कोण कोणत्या उपायांनी तो जपविण्याचा प्रयत्न होत आहे वगैरे सविस्तर हकीकत सर्वांस कळेल.

शार्दूलविक्रीडितम्.

साई साधुमणिः सदैव जयते, श्रीसाईराजं भजे ।

साईशेन जित विकारनिचयं, बाबाय तस्मैनपः ।

साईशान्न परायणे परतर, देवस्य दासोऽम्याइप् ।

साईशेऽस्तु मनोरतिर्पमसदा, हे नाय मो मोचय ॥

अर्थ:—संतश्रेष्ठ साईंचा अखेड ज्यज्ञकार आहे, (अशा) साईराजांचे मी मजन करतो. साईप्रभूंनी सर्व विकारसमृह जिंकिला आहे (अशा) या साईवावांस माझा साणांग नमस्कार असो. साईविभूतांचून (या विश्वांत) मला अन्य श्रेष्ठ दैवत व अन्य श्रेष्ठ आश्रय नाही. (अशा) साईदेवाचा मी किंकर आहे. साई ईशाचें ठिकाणी सदा सर्वकाळ माझे मनाचे प्रेम (आवड व भक्ति) असो. हे साईनाथ मला मुक्त करा.

वावांचे वाळ.

ठाणे ६-३-२७.

श्रीगजानन

श्रीसाई प्रसन्न.

दादर मुंबई

ता. १६।१।२७

सप्रेम सा. न. वि. वि.

श्रीसाईबाबांचे मला आलेले अनुभव साईलीलेच्या अंकांत प्रसिद्ध करावे असें मनांत आल्यावरून लिहिष्यास सुखात केली आहे; तरी संबंधी प्रमाणे ते प्रसिद्ध करावे अशी नम्र विनंती आहे.

इ. स. १९११ मध्ये मी प्रथम श्रीसाईबाबांचे नांव माझे एका मित्रांचे मार्फत ऐकिलें व एके दिवशी शिरडीस जोण्याचें मनांत आलें; परंतु पैशाची अडचण म्हणून सहज मी रात्री जेवण ज्ञात्यावर शेजारचे एका मित्राजवळ गोष्ट काढली. त्यानें ताबडतोब रूपये १० मला दिले. मनाला फार आनंद झाला व श्रीसाईमहाराजांचे प्रथम दर्शनास ताबडतोब त्याघ दिवशीं रात्रीचे गाडीनें निघालो. श्रीसाईबाबांनी मला पदरांत घेतलें ते आजमितीपर्यंत कायम आहे. या गेल्या १५।१६ वर्षांत त्यांनी माझे व माझे कुटुंबांतील सर्वत्रांचे मातापिता म्हणून संरक्षण केलें व करीत आहेत. या वरील काळांत वेळोवेळी आलेले प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष अनुभव मी पुढे आपलेकडे पाठविणार आहे. गेल्या जुलै महिन्यांचे १ तारखेपासून श्रीसाईबाबांचे प्रेरणेने मी घरांत १ पेटी ठेविली आहे व त्यांत रोज निदान १ पैसा तरी श्रीसाईबाबाप्रीत्यर्थ टाकावा असा नियम ठरविला आहे वगैरे मजकूर आपणांस प्रत्यक्ष सांगून पूर्वी आपलेकडे त्या पेटीत जमलेले रूपये ५ जमाही केले आहेत. या पेटीत विशेष कार्यप्रसंगी जास्त पैसे टाकण्याचा प्रघात ठेविला आहे. तरी माझी प्रत्येक श्री साईभक्तास अशी नम्र विनंती आहे की, त्यानेहि अशाच दुसऱ्या कोणत्या तरी मार्गानें श्रीसाईबाबांचे संस्थानास मदत करावी.

माझे घरांतील पेटीत आज जमलेले रूपये ५ यासोबत पाठवीत आहे. कळविं, हे विनंति.

श्रीसाईबाबांचा सेवक,
नरहर दिनकर फाटक.

अध्याय ४४ वा.

→→::←←

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
 श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ।
 ॥ श्रीसद्गुरुसार्दिनाथाय नमः ॥

उन्मो श्रीसार्दि चित्थन । सकल सौख्याचें आयतन ॥
 सकल संपदाचें निधान । दैन्यनिरसन यत्कृपा ॥ १ ॥

जरितां अवलीला चरण बंदन । समस्त पापां होय क्षालन ॥
 मा जो भावे भजन पूजन । करी तो त्यहूनही धन्य ॥ २ ॥

शहतां जयाचें सस्पित मुख । विसरे समस्त संसारदुःख ॥
 गर्यांच विरे तहान भूक । ऐसे अलौकिक दर्शन ॥ ३ ॥

‘अल्ला मालीक’ जया ध्यान । जो निष्काम निरभिमान ॥
 निलोभ निर्वासन जयाचें मन । तयाचें महिमान काय वान् ॥ ४ ॥

बपकान्यांही जो उपकारी । ऐसी शांती जयाचें पदरी ॥
 त्या न विसंबे कोणीहि क्षणभरी । द्यावा निजांतरी निवास ॥ ५ ॥

गमकुण्ण राजीवाक्ष । संतहीनाक्ष वा एकाक्ष ॥
 देवरूपे सुंदर सुरूप । आनंदस्वरूप संत् सदा ॥ ६ ॥

देवांचे नेत्र श्रवणांत । संत दृष्टीस नाहीं अंत ॥
पैयथामां देव वदत । संत द्रवत निंदकांहीः ॥ ७ ॥

गम कुण्ण आणि सार्दि । तिघांमाजी अंतर नाहीं ॥
 नामे तीन वस्तू पाही । ठायीचे ठायीं एकरूप ॥ ८ ॥

तिये वस्तुस मरणावस्था । वार्ताहीतो समूळ मिथ्या ॥
 काळावरही जयाची सत्ता । तया का व्यथा त्या हातीं ॥ ९ ॥
 प्रारब्ध संचित न कळे आपणां । नेणे मी त्या क्रियमाणा ॥
 करुणाकर साई गुरुराणा । जाणोनि करुणा भाकितसें ॥ १० ॥
 वासनेच्या लाडा नाना । तेणे उसंत नाही मना ॥
 कृपा तूझी असलियाविना । स्थैर्य येईना जीवास ॥ ११ ॥
 गताध्यायारभीवचन । दिघलें परी न झालें पालन ॥
 घडक्कें न सांग निरूपण । साध्यांत संपूर्ण परिसावें ॥ १२ ॥
 अंतकाल समीप जाणून । ब्राह्मण मुखें रामायण श्रवण ॥
 केलें चतुर्दश रात्रंदिन । बाबांनी अनुसंधानपूर्वक ॥ १३ ॥
 ऐसे दोन सप्ताह भरतां । रामायण श्रवण करितां ॥
 विजयादशमी दिवस येतां । बाबा विदेहता पावले ॥ १४ ॥
 गताध्यायीं जाहलें कथन । होतां बाबांचें प्राणोत्क्रमण ॥
 लक्ष्मणमामानीं केलें पूजन । जोगांनीं नीरांजन आरती ॥ १५ ॥
 तेथून पुढें छत्तीस तास । हिंदु आणि मुसलमानांस ॥
 लागळे विचार करावयास । केवीया कळेवरास सद्गती ॥ १६ ॥
 कैसें समाधिस्थान नियोजन । कैसी अकलिपत इष्टैका पतन ॥
 कैसा एकदां ब्रह्मांडीं प्राण । चढविला तीन दिन बाबांहीं ॥ १७ ॥
 समाधि कीं देहावसान । सकळ झालें संशयापन्न ॥
 पाहूनि श्वासोच्छवासावरोधन । अशक्य उत्थान वाटले ॥ १८ ॥
 ऐसे तीन दिवस जातां । प्राणोत्क्रमणचिवाटले निश्चितता ॥
 मग उत्तर विधीची वार्ता । सहजचि समस्तां उदेली ॥ १९ ॥

१ या नावाचे ग्रामजोशी व श्रीसाईबाबांचे एक भक्ते २ कै. वा.
 सखाराम हरी जोग ३ वीट पडणे. ४ समाधिविसर्जन.

देसियाही तया अवसरीं । परम सावध बाबा अंतरीं ॥
 होजनि अवचित निजदेहावरी । घाक्खिली दुरी जनचिता ॥ २० ॥
 इत्यादि सकल कथा । प्रेमभावे परिसिजे श्रोतां ॥
 अवर्णे आनन्द होईल चित्ता । कंठ गहिवरता दाटेल ॥ २१ ॥
 कथा नहे ही एक संदूक । गर्भीं सर्व रत्न अमोलिक ॥
 उघडून पहा प्रेमपूर्वक । अनुभवा सुख दर्शनाचें ॥ २२ ॥
 या अवधिया अध्यायाभांत । खचिला दिसेल साईनाथ ॥
 अवर्णे पुरतील मनोरथ ॥ स्मरणे सनाथ होईजे ॥ २३ ॥
 परम उदार जयाचें आचरित ॥ तया साईचें हैं चरित ॥
 करावया श्रवण व्हा उद्यत । अव्यग्र चित्त सप्रेम ॥ २४ ॥
 ऐसी पावन कथा ऐकतां । धणी नपुरे भक्तचित्ता ॥
 पूर्ण दाटे परमानन्दता । संसार श्रांता विश्राम ॥ २५ ॥
 वित्त प्रसन्नतेचा हरिख । निजानन्द ठाके सन्मुख ॥
 सर्व सुखाचें सोलीब सुख । तें हैं कथानक साईचें ॥ २६ ॥
 कितीहि ऐका नित्य नूतन । रमणीयतेचें हेंचि लक्षण ॥
 म्हणोनि ही संतकथा पावन । होजनि अनन्य परिवासी ॥ २७ ॥
 असो पुढें कलेवर सदृष्टी । याच बादाची भवती नभवती ॥
 करितां करितां सपस्थ थकती । पहा प्रचीती अखेर ॥ २८ ॥
 बुट्टीचें वाढ्याचें दालन । त्यांतील गाभान्याचें प्रयोजन ॥
 होणार होतें मुरलीधर स्थापन । ठरलें तें स्थान बाबांचें ॥ २९ ॥
 बारंभी जें प्राया खोदिला । जात असतां बाबा लेंडीला ॥
 गाथवरावांच्या विनवणीला । माथा ढोलविला बाबांनीं ॥ ३० ॥
 गाथवराव करीत ब्रिनंती । नारळ देऊनि बाबांचें हाती ॥
 मूलीधराचा गाभारा खोदिती । अवलोका म्हणती कुपेने ॥ ३१ ॥

१ पेटी, २ प्रतिक्षणं यन्नवता मुपैति, तदेव खूपं रमणीय तायाः॥

पाहुनियां ती शुभवेळे । वाबा म्हणाले फोडा हा नारळ ॥
 आपण समस्त बाळगोपाळ । येथेच काळ क्रमं कीं ॥ ३२ ॥
 येथेच आपण वसतां उठतां । सुखादुःखाच्या कर्णं वार्ता ॥
 येथेच पोरांसोरां समस्तां । चित्तस्वस्थता लाधेळ ॥ ३३ ॥
 वाबा कांहीं तरी हें बदले । ऐसेच आरंभीं सर्वास दिसले ॥
 पुढे जेव्हां अनुभवा आले । कळून चुकले ते बोल ॥ ३४ ॥
 होतां वाबांचे देहावसान । राहिले मुरलीधराचे स्थापन ॥
 हेच वाडले उत्तम स्थान । साईनिधान रक्षावया ॥ ३५ ॥
 'वाढियांत पढो हें शरीर' । अंतीं वाबांचे जे उद्रार ॥
 तोच शेवटीं ठरला विचार । जाहले मुरलीधर वाबाच ॥ ३६ ॥
 श्रीमंत वुट्टी आदीकरून । हिंदूमुसलमान सर्वत्र जन ॥
 याच विचारा राजी होऊन । वाढा सत्कारणीं लागला ॥ ३७ ॥
 ऐसा बहुपोल वाढा असून । वाबांचा देह कुठेही पढून ॥
 जाता, मग तो वाढाही शून्य । अत्यंत भयाण भासता ॥ ३८ ॥
 आज तेथें जें भजनपूजन । कथा कीर्तन पुराण श्रवण ॥
 अतीथ अभ्यागतां अन्नदान । होतें, त्या कारण श्रीसाई ॥ ३९ ॥
 आज तेथें जें अन्नसंतर्पण । लघुरुद्रमहारुद्रावर्तन ।
 देशोदेशीचे येती जन । त्या सर्वा कारण श्रीसाई ॥ ४० ॥
 असो ऐसी हे संताची वाणी । अक्षरे अक्षर सांडवा श्रवणी ॥
 कांहीं तरी तें बोलती म्हणुनी । नावमानूनि त्यागावी ॥ ४१ ॥
 आरंभीं ती कितीही मुग्ध । अथवा दिसो कितीही संदिग्ध ॥
 काळे होतो अर्थावबोध । जरी ती दुर्बोध आरंभीं ॥ ४२ ॥
 असतां देहपातास अवधी । पुढील होणारे गोष्टी संबंधी ॥
 दुधिन्हें घडलीं कांहीं आर्धीं । मशिदी मधीं शिरडींत ॥ ४३ ॥

तयांमाजीळ एकचि आतां । निवेदितों मी श्रोतयां करितां ॥

कीं तीं सकळ सांगूं जातां । ग्रंथ विस्तारता पावेळ ॥ ४४ ॥

किति एक बहुतां वर्षापोसूनी । होती एक बाबांची जुनी ॥

बीट, जियेवरी ते हात टेंकुनी । आसन लावूनि वैसत ॥ ४५ ॥

विटेचा त्या आधार घेउनी । नित्य एकांतीं होतां रजनी ॥

बाबा मशीदींत स्वस्थ मनीं । आसन लावूनि वैसत ॥ ४६ ॥

ऐसा कित्येक वर्षाचा क्रम । निर्बेध चालला होता अविश्रम ॥

परी होणारासि न चले नियम । घडतसे अतिक्रम अकलिपत ॥ ४७ ॥

बाबा नसतां मशीदींत । पोरगा एक होता झाडीत ॥

तळींचा केर काढावयाचैं निमित्त । बीट ती किंचित उचलली ॥ ४८ ॥

फुटावयाची वेळ आली । बीट पोराचे हातून निसटली ॥

घाइकिनी ती खालीं पडली । दुखंड झाली तात्काळ ॥ ४९ ॥

ऐकतां हें बाबांनीं म्हटलें । बीट नाहीं कीं कर्मचि फुटलें ॥

ऐसें बदून अति हळहळले । नेत्रीं आले दुःखाशू ॥ ५० ॥

नित्य योगासन ज्या विटे । घालीत बाबा ती जंव फुटे ॥

तेणे दुखें हृदय फाटे । कंठ दाटे तयांचा ॥ ५१ ॥

ऐसी बहूताकाळाची जुनाट । निजासनाचैं मूळपीठ ॥

अवचट भंगली पाहूनि बीट । मशीद सुनाट वाटे त्यां ॥ ५२ ॥

बीटची पण ती प्राणापरती । बाबांची होती अति आवडती ॥

पाहूनि तियेची ऐसी ती स्थिति । बाबा अति चित्तीं हळहळले ॥ ५३ ॥

त्याच विटेसी टेंकुनि कोपर । बाबा घालवित प्रहराचे प्रहर ॥

घालून आसन योग तत्पर । म्हणून तिजवर प्रेम मोठे ॥ ५४ ॥

जयें संगें आत्मचित्तन । जी मज होती जीव कीं प्राण ॥

ती भंगली माझी सांगातीण । मीही तिजवीण न राहें ॥ ५५ ॥

बीट जन्माची सांगातीण । गेली कीं आज मज साँडून ॥
ऐसे तियेचे गुण आठवून । बावांनीं रुदन मांडिलें ॥ ५६ ॥

येथे सहजीं येईल आशङ्का । बीटही क्षणभंगुर नाहीं का ।
एतदर्थ करावें कां शोका । काय लोकांनीं म्हणावें ॥ ५७ ॥

आशङ्काही प्रथम दर्शनीं । उठेल कवणाच्याही मनीं ॥
प्रवर्ते मी समाधानी । पाय नमुनी साईचे ॥ ५८ ॥

कैसा होईल जगदुद्धार । कैसे तरतील दीन पापर ॥
एतदर्थचि संतांचा अवतार । कर्तव्य इतर नाहीं त्या ॥ ५९ ॥

हास्य रुदन क्रीडा प्रकार । लौकिक नाट्यचि येथील सार ॥
जैसा जैसा श्रेष्ठाचार । लोकव्यवहारही तैसा ॥ ६० ॥

संत जरी पूर्ण ज्ञानी । अवाससकळसंकल्प जनीं ॥
तरी लोक तरावया लागुनी । कर्माचिरणीं उद्युक्त ॥ ६१ ॥

असो हे देहावसान व्हावया आधीं । बत्तीस वर्षापूर्वीच समाधी ॥
होणार परी म्हाळसापतीची बुद्धी । निवारी त्रिशुद्धि हा कुयोग ॥ ६२ ॥

ठळता न जरी हा दुष्टयोग । कैंचा अवघ्याते साईसुयोग ॥
त्रेचाळीस वर्षामार्गेच वियोग । होता कीं कुयोग ऐसा तो ॥ ६३ ॥

मार्गशीर्ष शुद्ध पौर्णिमा । बाबा अस्वस्थ उठला दमा ॥
सहन करावया देहधर्मा । ब्रह्मांडीं आत्मा चढविला ॥ ६४ ॥

आतां येथून तीन दिन । आम्हीं चढवितों ब्रह्मांडीं प्राण ॥
प्रबोधू नका अम्हा लागून ॥ बाबांनीं सांगून ठेविलें ॥ ६५ ॥

पहा तो सभामंडप कोण । बाबाहीं बोटे दाविले ठिकाण ॥
म्हणाळे तेथे समाधी खोदून । या मज ठेवून त्या जागी ॥ ६६ ॥

स्वयें म्हाळसापतीस लक्षून । बाबा तदावदती निक्षून ॥
नका मज साँडू उपेक्षून । दिवस तीन पर्यंत ॥ ६७ ॥

तयेस्यानीं निशाणे दोन । लावूनि ठेवा निर्दर्शक खूण ॥
 ऐसे वदता वदता प्राण । ठेविला चढवून ब्रम्हांडी ॥ ६८ ॥
 भरावी एकाएकीं भवंडी । तेवी निचेष्टित देहदांडी ॥
 महाल्लापतीने दिधली मांडी । आज्ञा ती सांडिली इतरांनी ॥ ६९ ॥
 गत्रीचा समय झाले दहा । तेव्हांचा हा प्रकार पहा ।
 स्तब्ध झाले जन अहाहा । काय अवचित हा प्रसंग ॥ ७० ॥
 नाहीं श्वास नाहीं नाडी । वाटे प्राणे सांडिली कुडी ॥
 जनास भयंकर अवस्था गाढी । सुख निखडी साईस ॥ ७१ ॥
 मग पुढे म्हाल्लापती । अहो रात्र साबधवृत्ती ॥
 साईबाबालागीं जपती । तेथेंच बैसती जागता ॥ ७२ ॥
 जरी होती साईमुखींची । आज्ञा समाधी खोदावयाची ॥
 तरी तें तैसे करावयाची । हिंमत कवणाची चालेना ॥ ७३ ॥
 पाहोनि बाबा समाधिस्थ । मिळाला तेथें गांव समस्त ॥
 जन विस्मित पाहती ताटस्थ । काढीना भगत मांडीतें ॥ ७४ ॥
 प्राण गेला कळता देखा । बैसेल एकाएकीं धक्का ॥
 सांगून तीन दिवस मज राखा । झकविले लोका साईनें ॥ ७५ ॥
 शासोच्छ्वास जाहला बंद । ताटस्थ्य पावलीं इंद्रिये सवंध ॥
 नाहीं चलन वलनाचा गंध । तेजही मंद जाहले ॥ ७६ ॥
 हरपले बाह्यव्यवहारभान । वाचेसि पढले दृढ मौन ॥
 कैसे शुद्धीवर मागुतेन । चिंताही गहन सर्वत्रां ॥ ७७ ॥
 वृत्तीवरी येईना शरीर । काळ क्रमिला दोन दिवसांवर ॥
 आले मौलवी मुलनाफकीर । मांडिला विचार पुढील ॥ ७८ ॥
 अप्पा कुळकर्णीं काशीराम । आले केला विचार ठाम ॥
 चावांनीं गांडिले निज सुखधाम । घावा कीं विश्राम देहासी ॥ ७९ ॥

कोणी म्हणती थांवा क्षणभरी । घाई इतुकी नाहीं वरी ॥
बाबा नव्हेत इतरांपरी । अमोघ वैखरी बाबाची ॥ ८० ॥

तात्काळ प्रत्युत्तर करावै इतरीं । थंडगार पडल्या शरीरी ॥
येईल कोठून चैतन्य तरी । कैसे अविचारी सकळ हे ॥ ८१ ॥

खोदा कवर दाविल्यास्थळी । बोलवा कीं सकळ मंडळी ॥
द्या मूठमाती वेळच्यावेळी । तयारी सगळी करा कीं ॥ ८२ ॥

ऐसी भवती न भवती होतां । पूर्ण झाली दिनत्र ययता ॥
पुढे पहाटे तीन वाजतां । चेतना येतां आढळली ॥ ८३ ॥

हळू हळू हृषी विकसितां । आळेपिळे शरीरा देतां ॥
श्वासोच्छ्वास चालू होतां । पोटही हालतां देखिले ॥ ८४ ॥

दिसुं लागले प्रसन्न वदन । होऊं लागले नेत्रोन्मीलन ॥
जाऊनियां निचेष्टितपण । प्रबोध लक्षण उमटले ॥ ८५ ॥

जणुं विसरले देहभावा । तयाचा पुनश्च आठव व्हावा ॥
चुंकला ठेवा ठारीं पढावा । भांडार उघडावा ती गत ॥ ८६ ॥

देखोनि साईसावधान । जाहले सकळ प्रसन्नवदन ॥
ठळले देवंदयेने विघ्न । आश्र्वय निपग्न भक्तजन ॥ ८७ ॥

भगत पाही मुख कौतुके । साईही मान हळूच तुके ॥
मौलवी फकीर पडले फिके । कीं प्रसंग चुके भयंकर ॥ ८८ ॥

पाहूनि मौलवीची दुराग्रहता । भगत आज्ञापालनीं चुकता ॥
यत्किंचितही निश्चया ढळता । वेळ तो येता कठीण तै ॥ ८९ ॥

त्रेचाळीस वर्षा आधींच कवर । होऊनि जाती कैंची मग खवर ॥
कैंचे मग तें दर्शन मनोहर । होतें सुखकर साईचे ॥ ९० ॥

लोकोपकार हेंचि कारण । करूनि समाधीचे विसर्जन ॥
साई पावते झाले उत्थान । समाधान भक्तजन ॥ ९१ ॥

भक्तकार्यर्थं जो भागला । परमानंदीं लय लागला ॥
 कैसा आर्धीं जाई प्रबोधिला । अकल लीला तयाची ॥ ९२ ॥
 देखनि बाबा सावधान । सुखावले भक्तजन ॥
 जो तो धांवे घ्यावया दर्शन । पुनरुज्जीवन सुखातें ॥ ९३ ॥
 असो पूर्वील कथानुसंधान । तें अखेरचें देहावसान ॥
 जाहलें जयाचें संपूर्ण कथन । यथा स्मरण आजवरी ॥ ९४ ॥
 महणोनि आपण श्रोतां सकलिक । मर्नीं विचारा कीं क्षण एक ॥
 कासया वहावा हर्षशोक । दोनीही अविवेक मूलक ॥ ९५ ॥
 औट हाताचा स्थूलगाडा । देहेद्रियांचा जो सांगाडा ॥
 तो काय अपुला साईनिधडा । समूल सोडा हा भ्रम ॥ ९६ ॥
 साई महणावे जरी देहा । तरी त्यांनावचि नाहीं विदेहा ॥
 रूपहि नाहीं वस्तूसि पहा । रूपातीत श्रीसाई ॥ ९७ ॥
 देह तरी नाशिवंत । वस्तु स्वतंत्र नाशरहित ॥
 देह पंचभूतांतर्गत । अनाद्यनंत निजवस्तु ॥ ९८ ॥
 त्यांतील शुद्ध सत्त्वात्मक । व्रह्मरूप चैतन्य देख ॥
 जड इंद्रिया जो चालक । साई नामक ती वस्तु ॥ ९९ ॥
 ती तो आहे इंद्रियातीत । इंद्रियें जड तीतें नेणत ॥
 तीच इंद्रियां प्रवर्तवीत । चाळवीत प्राणातें ॥ १०० ॥
 त्या शक्तीचें नाम साई । तिजवीण रिता ठाव नाहीं ॥
 तिजवीण ओस दिशा दाही । भरली पाही चराचरीं ॥ १०१ ॥
 तीच कीं ही अवतार स्थिति । तीच होती आर्धीं अव्यक्तीं ॥
 नामरूपीं आली व्यक्तीं । समरसली अव्यक्तीं कार्यातीं ॥ १०२ ॥
 अवतारकृत्य संपवूनी । अवतारीही देहत्यजूनी ॥
 जैसे प्रवेशती निविंकल्पभुवनीं । तैसीच ही करणी साईची ॥ १०३ ॥

गुप्त व्हावें येतां मनीं । जैसे स्वामी गाणगा भुवनी ॥
 पर्वत यात्रेस जातों म्हणुनी । गेले निघूनी एकाकी ॥ १०४ ॥

भक्तांनी धरितां अडवून । तयांचें केले समाधान ॥
 लोकाचारीं हें माझें गमन । गाणगाभुवन सोडीना ॥ १०५ ॥

कृष्णातीरीं प्रातःस्नान । बिंदुक्षेत्रीं अनुष्टान ॥
 मठांत करावें पादुका पूजन । तेथेंच निरंतर वास माझा ॥ १०६ ॥

तैसीच साईबाबांची परी । निघन केवळ लोकचारीं ॥
 पाहूं जातां आहेत स्थिरचरीं । सर्वांतरीं श्रीसाई ॥ १०७ ॥

जैसी जयाची भजनस्थिती । तयास तैसी नित्य प्रचीती* ॥
 संदेह कांहीं न धरावा चित्तीं । मरणातीत श्रीसाई ॥ १०८ ॥

साई भरळा स्थिरचरीं । साई सर्वांच्या आंतबाहेरी ॥
 साई तुम्ही आम्हां भीतरी । निरंतरीं नांदतसे ॥ १०९ ॥

साई समर्थ दीन दयाळ । भावार्थी भक्त प्रणतपाळ ॥
 परमप्रेमाचे ते भुकाळ । अति स्नेहाळ सकळिकां ॥ ११० ॥

जरी चर्मचक्षुसीं न दिसती । तरीं ते तों सर्वत्र असती ॥
 स्वयें जरी सूक्ष्मतर्वीं लपती । तरीही लाविती वेढ अम्हां ॥ १११ ॥

१ श्री. नृसिंह सरस्वति

*एकदां श्री साईबाबांचे एक भक्त रा. मोरेश्वरराव सावं यांची बाबांच्या भंडाऱ्याला शिरडीस जाण्याची फार उत्कंठा होती. पण दोन दिवस आधी ते एका एकी आजारी पडले, व त्यांचें मुंबईहून तेथें जाणे होऊं शकलें नाही. त्यामुळे त्यांना अतिशय वाईट वाटले व त्यांचें मन फारच उद्दिग्न ज्ञाले व रात्रीं झोपही येईना. पण भंडाऱ्याचे दिवशीं पहाटेस त्यांचा ढोळा लागला. तितक्यांत महाराजांनी त्यांस स्वप्नांत दर्शन दिले व दक्षिणां मागून घेतली. जागे ज्ञाल्यावरोवर वृत्तीत एकदम फरक पडला व तळमळ पार जाऊन समाधान वाढू लागले. महाराजांनी देह सोडला आहे तरी आपल्या भक्तांची तळमळ कोणत्यातरी तम्हेने ते शमवितात.

त्यांचे निधन केवळ ढोँग । आम्हां फसविण्या आणिले सोंग ॥
 नटनाटकी ते अव्यंग । भैरोनि अभंग जाहले ॥ ११२ ॥

त्याचिया ठायीं जो अनुराग । तेणे करूनि पाठलाग ॥
 अतीं लावूं तयाचा माग । कार्यभाग साधूं की ॥ ११३ ॥

मनोभावे पूजा करितां । भक्तीभावे तयां ओढविता ॥
 अनुभव येईल सकळ भक्तां । सर्वव्यापकता दिसेल ॥ ११४ ॥

उत्पत्ति, स्थिति आणि लय । चित्स्वरूपायांचे न भय ॥
 ते सदासर्वदा चिन्मय । विकारा आश्रय ना तेथे ॥ ११५ ॥

जैसे सुवर्ण सुवर्णपणे । राही अलंकाराही विणे ॥
 केली नानापरीचीं आभरणे । तरी न सोनेपण त्यागी ॥ ११६ ॥

परोपरीचे अलंकार । हे तो सर्व विनाशी विकार ॥
 आटितां उरे हेम अविकार । नासे आकार नामही ॥ ११७ ॥

तरी या हेमी हा हेमाडपंत । विरोनि जावो समूळ नितीत ॥
 एवंगुण साई पदांकित । आप्रलयांत वास करो ॥ ११८ ॥

पुढे केला तेरावा दिन । बाळासाहेबभक्त रत्न ॥
 पिळवूनियां ग्रामस्थ ब्राह्मण । उत्तर विधान आरंभिले ॥ ११९ ॥

करूनियांसचैलस्नान । बाळासाहेब हस्ते जाण ॥
 करविली तीळांजुली तिलतर्पण । पिंडप्रदानही केले ॥ १२० ॥

सपिदी आदिक उत्तरक्रिया । शास्त्राधारे त्या त्या समया ॥
 जाहल्या पासिकासह अवघिया । धर्मन्यायाप्रसाणे ॥ १२१ ॥

भक्तश्रेष्ठ उपासनीनीं । जोगांसमवेत जाउनी ॥
 भागीरथीत्या पवित्र स्थानीं । होमहवनीय संपादिले ॥ १२२ ॥

ग्रहभोजन अब्रसंतर्पण । यथासांग दक्षिणाप्रदान ॥
 करूनिसशाख विधिविधान । आले ते परतोन माघारां ॥ १२३ ॥

नाहीं बाबाना संवाद । आतां जरी हा ऐसा भेद ॥
 परी हृषी पडतां ती मशीद । गत सुखानुवाद आठवती ॥ १२४ ॥
 बाबांची नित्य आसनस्थिती । ध्यावया तियेची सुखानुभूती ॥
 उत्तमोत्तम आलेख्यमूर्ती । मशीदी स्थापिलीसे प्रीती ॥ १२५ ॥
 जाहली साई देहनिवृत्ति । प्रतिमार्दर्शने होय अनुवृत्ति ॥
 वाटे निजभक्त भावार्थी । पुनरावृत्तीच ही मूर्त ॥ १२६ ॥
 शामराव उपनामें जयकर । तयांनी ही रेखिली सुंदर ॥
 ऐसी ही प्रतिमा मनोहर । स्मरण निरंतर देतसे ॥ १२७ ॥
 जैसे हे प्रसिद्ध चित्रकार । तैसेच बाबांचे भक्तही थोर ॥
 बाबांचिया आज्ञेनुसार । वर्तती विचारपूर्वक ॥ १२८ ॥
 यांचियाही हस्तेकरून । सुंदर छायाचित्रे घडवून ॥
 करविली भक्तभवनीं स्थापन । धरावया ध्यानधारणा ॥ १२९ ॥
 संतांस नाहीं कधींही मरण । पूर्वीं अनेकदां याचें विवरण ॥
 झालेंच आहे असेल स्मरण । न लगे स्पष्टीकरण आणीक ॥ १३० ॥
 बाबा न आज देहधारी । तरी जो तयांचे स्मरण करी ॥
 तया ते अजूनही हितकारी । पूर्वील परी सदेहसे ॥ १३१ ॥
 कोणास कांहीं बोलून गेले । परी न कांहीं अनुभवा आले ॥
 जरी तें देहावसानही झाले । म्हणून तें राहिलें न मनावें ॥ १३२ ॥
 बोल बाबांचे ब्रह्मलिखित । विश्वास धरूनि पहावी प्रचित ॥
 अनुभव आला जरी न त्वरित । येणार तो निश्चित कालांतरे ॥ १३३ ॥
 असो या जोगांचे नांव येतां । कथेंत आठवली आढकथा ॥
 एका तियेची ही अपूर्वता । दिसेल प्रेमळता साईची ॥ १३४ ॥
 जरी असे हा त्रोटक संवाद । गुरुभक्तांसी अति बोधप्रद ॥
 सभाग्य तो ज्या वैराग्यबोध । अभागी बद्ध संसारी ॥ १३५ ॥

एकदां जोग बाबांस पुसती । अजून ही माझी काय स्थिती ॥
विचित्र माझी कर्मगति । पावेन सुस्थिती केवहां मी ॥ १३६ ॥

बहुत वर्षे अनन्य सेवा । घडली अपुली मजला देवा ॥
तरी या चंचल चित्ता विसांवा । अजूनि नसावा हें काय ॥ १३७ ॥

ऐसा कैसा मी दुर्भागी । हीच का प्राप्ती संतसंगी ॥
सत्संगाचा परिणाम अंगी । कवणिया प्रसंगी घोगीन मी ॥ १३८ ॥

परिसूनिहि भक्ताची विनंति । साईसमर्थ परम प्रीती ॥
जोगांस काय प्रत्युत्तर देती । स्वस्थ चित्तीं परिसावें ॥ १३९ ॥

दुष्कर्माची होईल होळी । पुण्यपापाची राखरांगोळी ॥
पाहीन तुझिया कांखेस झोळी । तैं तुज भाग्यशाली मानीन ॥ १४० ॥

उपाधीचा होईल त्याग । नित्य भगवद्गत्तीचा लाग ॥
तुटील आशापाश सांग । तैं मी तुज सभाग्य मानीन ॥ १४१ ॥

विषयासक्ति मानूनि त्याज्य । मी तं पण सर्वथा अयोग्य ॥
जिव्हाउपस्थ जिंक हो योग्य । तैं मीं तुज सभाग्य मानीन ॥ १४२ ॥

असो यावर कांहीं कालें । बोल बाबांचे अन्वर्थ झाले ॥
सद्गुरुकृपें जोगांस आलें । वैराग्य जें बदले बाबा तैं ॥ १४३ ॥

नाहीं पुत्रसंतती पाश । कलत्र लाविलें सद्गतीस ॥
देहत्यागा आर्धीं संन्यास । झालें की वैराग्य सहजची ॥ १४४ ॥

असो हे जोगही भाग्यवान । सत्या झालें साई वचन ॥
अंतीं होऊनि संन्याससंपन्न । ब्रह्मीं विलीन जाहले ॥ १४५ ॥

जैसी जैसी साईनीं कथिली । तैसीच परिणामी स्थिती झाली ॥
उक्ति साईची सार्थ झाली । भाग्यशाली जोग खरे ॥ १४६ ॥

तात्पर्य बाबा दीनदयाळ । भक्तकल्याणालागीं कनवाळ ॥
अपीत बोधामृताचा सुकाळ । शिर्डींत त्रिकाळ तो परिसा ॥ १४७ ॥

जयां माझी आवड मोठी । तयांचे मी अखंड दृष्टि ॥
 तयां मजवीण ओस सृष्टि । माझियाच गोष्टीं तया मुखीं ॥ १४८ ॥

तयां माझें अखंड ध्यान । जिव्हेसि माझेंच नामावर्तन ॥
 करूं जातां गमनागमन । चरित्र गायन माझें तया ॥ १४९ ॥

ऐसें होतां मदाकार । कर्माकर्मी पडेल विसर ॥
 जेथें हा मत्सेवेचा आदर । तिष्ठें मी निरंतर तेथेंची ॥ १५० ॥

मज होऊनि अनन्य शरण । जयो माझें अखंड स्मरण ॥
 तयाचें मजमाथा ऋण । फेडीन उद्धरण करूनियां ॥ १५१ ॥

आधीं मज न दिघल्याबांचून । करितां भोजन रसप्राशन ॥
 जया माझें हें निदिध्यासन । तया आधीन मी वर्तें ॥ १५२ ॥

माझीच जया भूकतहान । दुजें न ज्यातें मजसमान ॥
 तयाचेंच मज नित्य ध्यान । तया आधीन मी वर्तें ॥ १५३ ॥

पितामाता गणगोत । आसइष्ट कांतासुत ॥

यांपासाव जो परावृत्त । तोचि कीं अनुरक्तमत्पदीं ॥ १५४ ॥

वर्षाकाळीं नानासरिता । महापूर समुद्रा मिळतां ॥

विसरती सरितापणाची वार्ता । महासागरता पावती ॥ १५५ ॥

रूप गेलें नाम गेलें । जळही जाऊनि सागरीं मिसळलें ॥

सरितासागर लग्न लागलें । द्वैत द्वारपलें एकत्वीं ॥ १५६ ॥

पावोनि ऐसी समरसता । चित्त विसरलें नामरूपता ॥

तें मजसि पाहील निजस्वभावता । नाहीं मजपरता दाव तया ॥ १५७ ॥

परीस नव्हे मी दगड । ऐसें जना करावया उघड ॥

पुस्तकपंडितीं करोनी वडवड । लोहाचे अगड आणिले ॥ १५८ ॥

तर्यीं मजवरी करितां धाव । उलट प्रकटतां सुवर्णभाव ॥

माझें दगडपण जाहलें वाव । अनुभव नवलाव दाढला ॥ १५९ ॥

विना अभिमान अणुप्रमाण । मज हृदयस्था यावें शरण ॥
 हेर्डल अविद्या तात्काळ निरसन । श्रवण कारण संपेल ॥ १६० ॥
 अविद्या प्रसवे देहबुद्धी । देहबुद्धीस्तव आधिव्याधि ॥
 तीव्र कीं लोटी विधि निषेधीं । आत्मसिद्धी विघातक ॥ १६१ ॥
 महाल आतां मी आहें कोठें । आतां मी तुम्हां कैसा भेटें ॥
 तरी मी तुमचिहूदर्थीच तिष्ठे । विनाकष्टे सञ्चिकट ॥ १६२ ॥
 महाल-हृदस्थ कैसा कोण । कैसें काय त्याचें लक्षण ॥
 देसी काय तयाची खूण । जेणें त्या आपण जाणावें ॥ १६३ ॥
 तरी व्हावें दत्तावधान । परिसा तयाचे स्पष्ट व्याख्यान ॥
 जयालागीं जाणें शरण । तोहृदयस्थ कोण हें आतां ॥ १६४ ॥
 नानानामें नानारूपें । सृष्टीमाजी भरली अंमूपें ॥
 जयांची कवणा न करवती मापें । मायेचीं स्वरूपें तीं अवधीं ॥ १६५ ॥
 तैसेच सत्वरज तमगुण । तया त्रिगुणा ओलांडून ॥
 सत्तेचें जें स्फुरेस्फुरण । तें रूप जाण हृदयस्थाचें ॥ १६६ ॥
 नागरूप विरहितपण । उर्वरित जें तुझें तंपण ॥
 तेच हृदयस्थाचे लक्षण । जाणूनि शरण त्या जावें ॥ १६७ ॥
 मीच तो तुं ऐसें पाहतां । हीच दृष्टी पुढे विस्तारतां ॥
 भूत मात्रीं ये निजगुरुता । ठाव न रिता मजविना ॥ १६८ ॥
 ऐसा अभ्यास करितां करितां । अनुभवा येर्डल माझी व्यापकता ॥
 मग तं मजसीं पावूनि समरसता । पूर्ण अनन्यता भोगिसील ॥ १६९ ॥
 चित्स्वरूपीं अनुसंधान । लाधेल होशील शुद्धांतःकरण ॥
 घडेल हें तुज गंगास्नान । गंगाजीवन नातळतां ॥ १७० ॥
 पक्षुतिकर्माचा अभिमान । जेणें पावें दृढबंधन ॥
 तया विलगू न देती सज्जान । अंतरी सावधान सदैव ॥ १७१ ॥
 स्वस्वरूपी पांडून ठाण । चळे न तेथून अणुप्रमाण ।
 तया समाधीवा उत्थान । नाहीं प्रयोजन उभयांचें ॥ १७२ ॥

महणोनि श्रोतयां चरणीमाथां । ठेवोनि विनवि अति सप्रेमता ॥
 देवां संतांभक्तां समस्तां । ठायीं प्रेमब्लता आदरावी ॥ १७३ ॥
 बाबा कितीदा सांगून गेले । कोणी कोणास छङ्गी बोललें ॥
 त्यानें माझेंच वर्म काढिलें । जिब्हारीं खोंचले मज जाणा ॥ १७४ ॥
 कोणी कोणासी दुर्वचें ताडिलें । तेणें मज तात्काळ दुखणें आणिलें ॥
 तेच जेणें तें धैयें सोशिलें । तेणें मज तुष्टविलें बहुकाळ ॥ १७५ ॥
 ऐसा भूतपात्राच्या ठाई । अंतर्बाह्य भरला साई ॥
 एका प्रेमावांचून कांहीं । आवडच नाहीं तयातें ॥ १७६ ॥
 परम मंगल हें परमामृत । साईमुखीं सर्वदा स्त्रवत ॥
 कोणा सभाग्या हें नाहीं अवगत । प्रेम हें अत्यंत भक्तार्थ ॥ १७७ ॥
 जया पंक्तीचा लाभ दिवला । जयांसंगें हांसला खेळला ॥
 तयांस मायेचा चटका लाविला । वाटेंल प्रनाला काय त्याचें ॥ १७८ ॥
 ऐसिया शिष्टाचिया भोजनीं । मी तो उच्छिष्टाचा धनी ॥
 शीतें शीत ठेविलें वेंचुनी । वाटितों शिराणी तयाची ॥ १७९ ॥
 झाल्या येथवर ज्याच्या कथा । त्या काय ठाव्या हेमाडपंता ॥
 समर्थ साई तयांचा वक्ता । लिहिता लिहिविताही तोच ॥ १८० ॥
 असी ही साईसमर्थ कथा । धाये न मन माझें कथिता ॥
 सदैवध्यास लागला चित्ता । श्रोतेही परिसतां आनंद ॥ १८१ ॥
 शिवाय जे साई कीर्ति गाती । तैसेच जे जे सद्ग्रावें परिसती ॥
 उभयही साईस्वरूप होती । हें दृढ चिर्तीं जाणावें ॥ १८२ ॥
 आतां हा अध्याय करूनि पूर्ण । हेमाड साईस करी समर्पण ॥
 प्रेमे धरी साईचे चरण । पुढील निरूपण पुढारां ॥ १८३ ॥

इतिश्री संतसज्जन प्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥

श्री साई समर्थसच्चरिते । श्री साईनाथ निर्याण नाम

॥ १८३ ॥ चतुश्त्वारिंशोध्यायः संपूर्णः ॥

श्रीसद्गुरुसाईनाथार्पणमस्तु । शुभंभवतु

GREAT INDIAN PENINSULA RAILWAY.

EASTER HOLIDAYS CHEAP RETURN TICKETS.

DURING the ensuing Easter Holidays concession tickets for first and second classes at one and one-third fare and for Inter class at a fare and a half for the double journey will be issued to passengers over the G. I. P. Railway travelling distances over 100 miles. This concession will be in force from the 8th to 18th April, 1927 and will be available for completion of the return journey up to mid-night of 29th April, 1927.

No refunds can be claimed on tickets purchased but unused or lost.

Detailed information can be had at the Information Bureau, G. I. P. Railway, Victoria Terminus, Bombay or at the Booking Office.

याखेगीज मनमहादाहून शिरडीपर्यंत रोज २ वेळां मोटरने जाण्यायेण्याची अलिकडे सोई झालेली आहे. हा प्रवास फार स्वस्त व पूर्वीपेक्षां फारच कमी वेळांत होतो.

श्री साईनाथ भजनमाला

सुधारून वाढविलेली आवृत्ति

मालेचे कर्ते रा. रघुनाथराव तेंडुलकर यांच्या निधनानंतर आतां मालेची पुनरावृत्ती छापविणे नाही. साईभक्तांनी माला मागविष्याची खेरा करावी; कारण प्रती फार थोडया शिळ्क राहिल्या आहेत.

सावित्रीवार्द्द तेंडुलकर.

माला मिळण्याचा पत्ता:— श्रीमति सावित्रीवार्द्द तेंडुलकर,
रंगान्याची चाळ, वांद्रे. वी. वी. सी. आय. रेल्वे.

श्री साईलीलेंत जाहिराती घेण्याचें ठरविले आहे. या पानावरील सर्व जागा जाहिरातीकस्तिं मोकळी आहे. जाहिरात देणारानें आमचेकडे पत्रव्यवहार करावा. खालील पुस्तके आमचेकडे मिळतील.

श्रीसाईनाथ सगुणोपासना किं. ८-

ह. भ. प. दासगणू कृत

संतलीलामृत

भक्तलीलामृत

गो. र. दाभोळकर

५ सेंट मार्टिन्स रोड, वांद्रे मुंबई नं. २०

श्री साईनाथ भजनमाला, श्रीमति सावित्रीबाई तेंडुलकर, रंगाऱ्याची चाळ वांद्रे येथें मिळेल.

आख्यान-रत्न-माला, नांदेड.

या मालेंत अर्वाचीन कवीनी रचलेली कीर्तनोपयोगी आख्याने दिली जातील. ह. भ. प. संतकवी दासगणू महाराजांचीही प्रेमक व प्रासादिक आख्याने येतील.

वर्षांतून सहा पुस्तके निघतील. पुस्तकाचा आकार डेमी अष्टपत्री, पृष्ठ सं. ४८ प्र. पु. किं. ८ आणे.

एक रूपया प्रवेश फी भरणारास पाउणपट किमतीत पुस्तक मिळेल. एकदम सहा पुस्तकांची किं. प्र. फीसह ३। रु.

ग. अ. सराफ, नांदेड.

हे पुस्तक श्रीलक्ष्मीनारायण छापखाना, ३६४ ठाकुरद्वार, मुंबई

येथे अनंत आत्माराम मोरमकर यांनी छापून

तर्खड यांनी ५ सेंट मार्टिन्स रोड, वांद्रे येथे प्रसिद्ध केले.